GEMEENTE OLDAMBT

Participatiebeleid

Gemeente Oldambt 2026–2030

Samen werken aan een betrokken Oldambt

Opdrachtgever	Gemeente Oldambt
Wethouder	Ger Klein
Status	Concept – ter vaststelling gemeenteraad 7 oktober 2026
Datum	Mei 2026

Inhoudsopgave

1. Inleiding en visie
2. Wettelijk kader
3. Wat verstaan wij onder participatie?
4. Participatie door de gemeente
5. Gebiedsgericht Werken
6. Participatie door initiatiefnemers
7. Doelgroepen
8. Representativiteit
9. Gereedschapskist: processtappen voor participatie
10. Evaluatie en leren
11. Implementatie en organisatie

Bijlage A – Stappenplan voor initiatiefnemers
Bijlage B – Doelgroepenaanpak
Bijlage C – Uitwerking Processtappen
Bijlage D – Evaluatie Visie op Participatie

1. Inleiding en visie

1.1 Waarom dit beleid?

Een veranderende samenleving en nieuwe wetgeving maken het nodig om ons participatiebeleid te vernieuwen. Inwoners willen vaker meedenken en meepraten over plannen die hun leefomgeving raken. Ze verwachten duidelijkheid over besluitvorming en willen zien dat hun inbreng serieus wordt genomen. Dit biedt kansen om participatie beter te organiseren en samen tot betere besluiten te komen.

Wij willen een gemeente zijn die er is voor haar inwoners. Inwoners kennen hun buurt en leefomgeving als geen ander. Door die kennis en betrokkenheid te benutten, vergroten we de kwaliteit van besluiten en het draagvlak daarvoor.

Met de komst van de Wet versterking participatie op decentraal niveau stellen we vóór 1 januari 2027 een participatieverordening vast. Tegelijk hebben we onze participatievisie uit 2021 onlangs geëvalueerd, via gesprekken en een enquête onder inwoners en organisaties. Daaruit blijkt dat de basis in Oldambt goed is, maar dat het duidelijker en consistenter kan, vooral in verwachtingen en terugkoppeling.

Met dit participatiebeleid zetten we de volgende stap naar een transparante werkwijze, waarin inwoners tijdig worden betrokken en zichtbaar is wat er met hun inbreng gebeurt. Zo werken we samen aan besluiten die beter gedragen worden.

Kernbevindingen uit de evaluatie 2026

- ✔ Sterke basis: succesvolle trajecten zoals de centrumontwikkeling Winschoten zijn blauwdruk.
- ✗ Kwaliteit is persoonsafhankelijk: niet iedere medewerker werkt hetzelfde.
- ✗ Terugkoppeling is de zwakste schakel: inwoners horen te weinig wat er met hun inbreng gebeurt.
- ✗ Organisatorische borging schiet tekort: geen duidelijke eigenaar binnen de organisatie.
- ✔ Concrete kansen: jongeren willen meedenken, dorpsbelangen zijn bereid partner te zijn.

1.2 Onze visie op participatie

Oldambt zet in op participatie die betekenisvol, inclusief en effectief is. Participatie die het vertrouwen in de lokale democratie versterkt. Onze visie rust op de uitgangspunten van het Programma Gebiedsgericht Werken en Participatie van de gemeente Oldambt:

1.3 Wat willen we bereiken?

Met dit participatiebeleid willen we:

- Inwoners en maatschappelijke partijen vroegtijdig en serieus betrekken bij besluitvorming.
- Draagvlak, kwaliteit en legitimiteit van beleid en projecten vergroten.
- Vertrouwen tussen inwoners en gemeente versterken.

Dat willen we bereiken door:

- Duidelijkheid te scheppen over zeggenschap en eigenaarschap van inwoners, en deze te bevorderen.
- Heldere en afdwingbare kaders te bieden voor participatie door initiatiefnemers en de gemeente als initiatiefnemende partij.
- Transparant en tijdig te communiceren

1.4 Afbakening: burgerparticipatie, niet Participatiewet

Dit beleid gaat over burgerparticipatie: de betrokkenheid van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij gemeentelijk beleid en besluitvorming. Dit is iets anders dan de Participatiewet, die gaat over werk, inkomen en re-integratie.

Binnen burgerparticipatie onderscheiden we drie stromen:

Vorm	Omschrijving
Inwonersparticipatie	De gemeente betrekt inwoners bij het ontwikkelen en uitvoeren van beleid.
Overheidsparticipatie	Inwoners of organisaties betrekken de gemeente bij hun eigen initiatieven.
Uitdaagrecht (Right to Challenge)	Inwoners of organisaties nemen een gemeentelijke taak over als zij denken dat beter of efficiënter te kunnen.

1.5 Oldambt in context

Oldambt telt circa 39.700 inwoners (2026) en is de zesde gemeente van de provincie Groningen. De bevolkingssamenstelling wijkt op een aantal punten significant af van het landelijk gemiddelde: er is sprake van relatief veel vergrijzing, een hoog aandeel lage inkomens, bovengemiddelde armoede en een relatief groot gebruik van voorzieningen in het sociaal domein.

Indicator	Oldambt	Nederland	Bron / jaar
Armoede en inkomen			
Huishoudens met inkomen tot 130% sociaal minimum	**19,5%**	14,6%	*CBS 2022*
Kinderen in huishouden met laag inkomen (tot 130%)	**15,0%**	10,2%	*CBS 2022*
Huishoudens met geregistreerde problematische schulden	**10%**	7,4%	*SPG 2023*
Percentage laaggeletterdheid	**17%**	16%	*Gemeente Oldambt/CBS 2022*
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)			
Wmo-cliënten per 1.000 inwoners	**219**	ca. 70	*WSJE / CBS 2023*
Jeugdwet			
Jeugdhulpgebruikers per 1.000 jongeren (0–17 jaar)	**26**	—	*WSJE actueel*
Participatiewet (bijstand en werk)			
Bijstandsontvangers per 1.000 inwoners (15+)	**38**	ca. 30	*WSJE / CBS 2024*

Daarnaast zijn de volgende kenmerken relevant:

- Naast de stedelijke kern (Winschoten) en centrumkern (Scheemda) kent de gemeente Oldambt basisdorpen (Bad Nieuweschans, Beerta, Finsterwolde, Heiligerlee, Midwolda, Nieuwolda, Oostwold, Westerlee en Blauwestad) en woondorpen (Drieborg, Ganzedijk/Hongerige Wolf, Nieuw Beerta, Nieuw Scheemda en ’t Waar
- Door de aardbevingsproblematiek en versterkingsoperatie bestaat er bij een deel van de bevolking wantrouwen jegens overheid en externe partijen.
- Er zijn grote opgaven (energietransitie, wonen, voorzieningen, gezondheid, bereikbaarheid) die vroeg om goede participatie vragen.
- Door de geografische spreiding is het bevorderen van sociale cohesie en het bestrijden van eenzaamheid van groot belang voor het welzijn van onze inwoners.
- De opkomst bij verkiezingen is laag:

Opkomst gemeenteraad (2026)	47,9%	32.688 kiesgerechtigden; 15.564 geldige stemmen
Opkomst Tweede Kamer (2025)	74,6%	32.032 kiesgerechtigden; 23.823 geldige stemmen
Opkomst Europees Parlement (2024)	37,0%	11.883 stemmers

Een bijzonder kenmerk van de gemeente is Blauwestad, het woongebied rond het Oldambtmeer. Het is ontstaan om de regio een impuls te geven en dat lukt: waar Oldambt als geheel lang te maken had met krimp en vergrijzing, trekt Blauwestad juist nieuwe inwoners van buiten de regio aan. Het gebied groeide in ruim tien jaar van circa 800 naar ruim 1.600 inwoners en is met nog enkele honderden geplande woningen volop in ontwikkeling. Het sociaal-demografische profiel wijkt sterk af van het gemeentelijk gemiddelde: waar Oldambt een hoog aandeel lagere inkomens kent, bestaat Blauwestad voor een groot deel uit kapitaalkrachtige nieuwkomers (gemiddelde woningwaarde circa € 528.000) die vaak hoger opgeleid en mondig zijn en hun weg naar de gemeente goed weten te vinden.

Wat betekent dit voor participatie?

De cijfers vertellen een verhaal over een gemeente waar een substantieel deel van de bevolking leeft in omstandigheden die actieve participatie bemoeilijken: financiële stress, afhankelijkheid van zorg of ondersteuning, beperkte digitale vaardigheden en een hoge drempel naar instanties. Dit zijn niet de mensen die als eerste de vergaderzaal inlopen of een zienswijze indienen. Tegelijkertijd zijn het juist deze inwoners die het meest direct geraakt worden door beslissingen over leefbaarheid, huisvesting, zorg en inkomen. Participatiebeleid dat hier geen rekening mee houdt, produceert een vertekend beeld: het haalt de stem op van wie al hóórbaar is, en mist wie het hardst (in positieve of negatieve zin) geraakt wordt.

Concreet betekent dit voor het participatiebeleid van Oldambt:

- Participatie vraagt om proactieve werkvormen: de gemeente gaat naar mensen toe, in plaats van te verwachten dat mensen naar de gemeente komen.
- Sociaal Werk Oldambt, dorpsbelangen en wijkplatforms zijn onmisbare schakels om juist de moeilijker bereikbare groepen te bereiken.
- Digitale participatievormen alleen zijn onvoldoende: een deel van de bevolking mist de digitale vaardigheden of toegang om online mee te doen.
- Laagtalige en toegankelijke communicatie is geen luxe maar een vereiste, gegeven het relatief hoge aandeel laaggeletterden en mensen voor wie het Nederlands niet de eerste taal is.
- Het beroep op Wmo en Jeugdwet laat zien dat veel inwoners al in contact staan met gemeentelijke of gesubsidieerde voorzieningen. Die contactmomenten bieden kansen om participatie in te bedden in bestaande relaties.

1.6 Maatschappelijke context: polarisatie en verharding van maatschappelijk debat.

Participatie vindt niet plaats in een vacuüm. In Oldambt, en in heel Nederland, is de samenleving aan het veranderen: meningen verharden, het vertrouwen in de overheid staat onder druk en vraagstukken als asielopvang, energietransitie, zout- en gaswinning en aardbevingsschade roepen stevige reacties op. In Oldambt komt daar een eigen

geschiedenis bij. Als landbouwregio met aardbevingsschade en een ingrijpende versterkingsoperatie (Nij Begun) bestaat er bij een deel van de inwoners wantrouwen jegens de overheid en externe partijen. Dat maakt goede participatie urgenter dan ooit, maar ook ingewikkelder.

De evaluatie van de participatievisie uit 2021 en de gesprekken die in het voorjaar van 2026 zijn gevoerd, bevestigen dit beeld. Inwoners organiseren zich vaker rond maatschappelijke vraagstukken, spreken zich uit en verwachten invloed op besluiten die hun leefomgeving raken. Deze veranderende maatschappelijke dynamiek is geen bijkomstigheid, maar een belangrijk vertrekpunt voor dit participatiebeleid: zij bepaalt mede hoe we participatie moeten vormgeven.

Maatschappelijke dynamiek ontstaat wanneer groepen inwoners gezamenlijk reageren op ontwikkelingen zoals woningbouw, duurzaamheid, zorg, migratie of de veranderende relatie tussen overheid en burger. Die reacties lopen uiteen: van constructieve betrokkenheid en burgerinitiatieven tot stevige publieke discussies en spanningen tussen belangen. Zij geven inzicht in wat er leeft en waar behoefte is aan dialoog, duiding of invloed.

De evaluatie laat zien dat de uitkomst sterk afhangt van de kwaliteit van het proces. Waar de structuur op orde was, een open begin, heldere rollen, gesprekken in kleine groepen en ruimte voor zorgen, verliepen ook gevoelige trajecten goed, zoals de centrumontwikkeling in Winschoten en de bijeenkomsten rond (crisis)noodopvang. Waar die structuur wegviel, ontstond juist onrust. Het verdeelstation in Oostwold geldt daarbij als leerpunt: de participatie lag bij een externe partij, de gemeente stond er te ver vanaf, en toen de plannen gaandeweg ingrijpend wijzigden, kwam heldere communicatie te laat. Wantrouwen ontstaat dan niet zozeer door de verandering zelf, maar doordat daarover niet tijdig en open wordt gecommuniceerd. Voor het beleid betekent dit dat de gemeente ook bij initiatieven van grote externe partijen (zoals netbeheerders en mijnbouwbedrijven) een actieve regierol claimt en transparant is over de dilemma’s die spelen.

Voor de gemeente is het van belang deze dynamiek niet primair te benaderen als probleem, maar als signaal en context waarin participatie van toegevoegde waarde is. Juist in perioden van verandering draagt tijdige en passende betrokkenheid van inwoners bij aan begrip, transparantie en beter onderbouwde besluiten.

Kenmerken maatschappelijke onrust

- **Collectieve betrokkenheid**
  Inwoners laten zich gezamenlijk horen via participatietrajecten, bijeenkomsten, inspraak, burgerinitiatieven of (online) publieke debatten.
- **Gedreven door beleving en ervaringen**
  Dynamiek komt voort uit zorgen, verwachtingen en ervaringen van inwoners met maatschappelijke ontwikkelingen en overheidshandelen.
- **Spanning en dialoog**
  Verschillende perspectieven en belangen kunnen frictie opleveren, maar bieden ook kansen voor gesprek, wederzijds begrip en samenwerking.
- **Context- en thema-afhankelijk**
  De mate en vorm van dynamiek verschillen per onderwerp, wijk of fase en vragen om maatwerk in participatie en communicatie.

Drie factoren liggen vrijwel altijd ten grondslag aan maatschappelijke onrust:

Gebrek aan grip	Inwoners ervaren onvoldoende invloed op besluiten die hun leefwereld raken. Dit leidt tot onzekerheid en machteloosheid.
Ervaren onrechtvaardigheid	Het gevoel niet serieus genomen te worden of structureel benadeeld te zijn – ongeacht of dat feitelijk zo is.
Verandering in het publieke debat	Het publieke gesprek is zichtbaarder, sneller en directer geworden, wat vraagt om openheid en duidelijke communicatie van de gemeente.

1.7 Handelingskader: vier stappen

Stap 1: Signaleren	Vroegtijdig herkennen van onrust via gebiedsregisseurs, SWO dorpsbelangen, wijkplatforms en sociale media. Beleg signalering expliciet in de organisatie. Stel een drempelwaarde vast: wanneer wordt een signaal geëscaleerd?
Stap 2: Duiden	Analyseer wat er speelt: gaat het om de inhoud van een plan, of om dieper liggende emoties, historie en behoeften? Gebruik de expertise van gebiedsregisseurs en betrokken medewerkers. Kijk niet alleen naar standpunten, maar naar de onderliggende belangen en zorgen.
Stap 3: Handelen	Kies een passende aanpak: extra informatiebijeenkomst, een gesprek met betrokkenen, aanpassing van het communicatieplan, of escalatie naar bestuursniveau. Wees transparant over dilemma's, ook als er weinig ruimte voor aanpassing is. Begrenzing van onacceptabel gedrag hoort ook bij handelen.
Stap 4: Evalueren	Wat heeft de aanpak opgeleverd? Wat kunnen we de volgende keer anders doen? Leg lessen vast en deel ze intern.

2. Wettelijk kader

2.1 Wet versterking participatie op decentraal niveau

Per 1 januari 2025 is de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking getreden. Deze wet wijzigt de Gemeentewet en heeft voor Oldambt drie directe gevolgen:

1. De bestaande inspraakverordening wordt vóór 1 januari 2027 vervangen door een participatieverordening.
2. Inwoners en maatschappelijke partijen worden betrokken bij de voorbereiding, uitvoering én evaluatie van gemeentelijk beleid.
3. Het uitdaagrecht wordt wettelijk verankerd: inwoners kunnen verzoeken een gemeentelijke taak over te nemen.

2.2 Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 geldt de Omgevingswet. Deze wet legt participatie als kernbeginsel vast voor de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet bevat de volgende verplichtingen:

Situatie	Wat houdt het in?	Wat moet er aan participatie gebeuren?	Wie is verantwoordelijk?
De gemeente maakt een Omgevingsvisie	De gemeente schrijft op hoe zij de omgeving in de toekomst wil inrichten. Denk aan wonen, natuur, verkeer en werken.	De gemeente legt uit waarom zij keuzes heeft gemaakt en hoe bewoners konden meedoen.	**Gemeente**
De gemeente stelt een Omgevingsplan vast	In het omgevingsplan staan regels voor de fysieke leefomgeving: wat mag waar gebouwd worden, welke activiteiten zijn toegestaan?	De gemeente legt uit waarom zij keuzes heeft gemaakt en hoe zij bewoners heeft betrokken.	**Gemeente**
De gemeente stelt een programma op	Een programma beschrijft hoe de gemeente werkt aan een bepaald onderwerp, zoals luchtkwaliteit of geluid.	De gemeente legt uit hoe bewoners kunnen meedoen bij het opstellen van het programma.	**Gemeente**
Iemand vraagt een vergunning aan (past in het omgevingsplan)	Soms wil een inwoner of bedrijf iets bouwen of veranderen wat al past binnen de bestaande regels.	De aanvrager vertelt of en hoe hij buren of omwonenden heeft geïnformeerd of betrokken.	**De aanvrager (initiatiefnemer)**
Iemand vraagt een vergunning aan die afwijkt van het omgevingsplan	Soms past een plan niet binnen de bestaande regels. Dan is een speciale vergunning nodig.	Participatie (meedoen) is verplicht. De aanvrager moet omwonenden betrekken. De gemeente controleert of dit goed is gedaan.	**De aanvrager (initiatiefnemer), gemeente controleert**

Binnen de Omgevingswet is participatie bewust vormvrij: de wet regelt het wat, niet het hoe. Dit geeft Oldambt ruimte voor maatwerk, maar vraagt ook om heldere eigen kaders. Die kaders worden vastgelegd in dit participatiebeleid.

2.3 Gemeentewet

De Gemeentewet vormt de grondslag voor de participatieverordening. Artikel 150 biedt gemeenten de basis om inwoners inspraak te verlenen bij de voorbereiding van beleid. Met de Wet versterking participatie is dit artikel uitgebreid tot ook de uitvoeringsfase en evaluatie.

2.4 Relatie met bestaand Oldambt-beleid

Dit participatiebeleid bouwt voort op en vervangt gedeeltelijk de volgende bestaande documenten:

- Visie op participatie gemeente Oldambt (vastgesteld raad 15 november 2021, zie voor evaluatie Bijlage C).
- Participatiebeleid onder de Omgevingswet – gemeente Oldambt (2021).
- Oldambtster leidraad voor een stappenplan bij participatie (bijlage bij bovenstaande).
- Omgevingsvisie Oldambt – onderdeel participatie (stappenplan initiatiefnemers).

3. Wat verstaan wij onder participatie?

3.1 Definitie

Definitie participatie gemeente Oldambt
"Participatie is het betrekken van inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid en bij initiatieven in de fysieke en sociale leefomgeving, op een wijze die past bij het onderwerp, de doelgroep en de impact."

3.2 De participatieladder van ProDemos

Als afwegingskader voor het bepalen van het participatieniveau gebruikt Oldambt de participatieladder van ProDemos. De gemeenteraad heeft dit kader vastgesteld in de Visie op Participatie op 15 november 2021. De ladder kent vijf treden:

Trede	Vorm	Wat betekent dit?
1	**Informeren**	De gemeente informeert inwoners over een besluit of plan. Inwoners hebben geen directe invloed.
2	**Raadplegen**	De gemeente vraagt inwoners om hun mening of ideeën. De gemeente neemt de uiteindelijke beslissing.
3	**Adviseren**	Inwoners denken actief mee en geven advies. De gemeente weegt dit mee, maar beslist zelf.
4	**Coproduceren**	Gemeente en inwoners werken samen aan plannen. Beide partijen dragen bij en hebben invloed.
5	**Meebeslissen**	Inwoners nemen zelf beslissingen binnen door de gemeente gestelde kaders.

Bij elk traject bepalen we vooraf op welke trede we willen werken. Dit doen we altijd bewust en communiceren we actief naar betrokkenen. Heldere verwachtingen zijn cruciaal: participatie wekt verwachtingen. Als de ruimte voor inbreng beperkt is, zeggen we dat eerlijk.

3.3 Wanneer participatie niet passend is

Niet elke situatie vraagt om participatie. Participatie is niet passend als:

- Wettelijke kaders volledig leidend zijn en er geen echte ruimte voor inbreng is.
- Informeren voldoende is (besluit is al genomen op basis van hogere regelgeving).
- Een initiatief volledig zelfstandig uitvoerbaar is zonder gevolgen voor anderen.

In zulke gevallen communiceren we helder waarom we niet participeren, en informeren we inwoners over het besluit en de achtergrond ervan.

4. Participatie door de gemeente

4.1 De gemeente als trekker

Als de gemeente zelf een beleidsvraag, plan of programma ontwikkelt, zijn wij verantwoordelijk voor het participatieproces. Dit geldt voor beleid op alle terreinen: ruimtelijk, sociaal, economisch, veiligheid en voor de kerninstrumenten van de Omgevingswet (omgevingsvisie omgevingsplan, programma’s).

We volgen hierbij de participatieverordening en dit beleid. Voor de Omgevingswet-kerninstrumenten passen we dit beleid zoveel mogelijk toe.

4.2 Werkwijze in zes stappen

We hanteren de volgende werkwijze in zes stappen:

1. Bepaal het raamwerk: kwestie, centrale vraag en kaders. Wat is het onderwerp? Wat is de vraag waarop het participatieproces een antwoord moet geven? En wat ligt er al vast – aan wettelijke kaders, eerder gemaakte afspraken of beleid? Wees hierin eerlijk: participatieruimte die er niet is, moet je niet suggereren.
2. Bepaal het participatieniveau. Gebruik de participatieladder om te bepalen hoeveel en op welke manier inwoners worden betrokken. Communiceer dit vooraf helder.
3. Stel een participatieplan op. Beschrijf wie wordt betrokken, hoe, wanneer en via welke werkvormen. Houd rekening met de bereikbaarheid van diverse doelgroepen.
4. Voer het participatieproces uit. Ga actief in gesprek met betrokkenen. Gebruik een mix van fysieke en digitale werkvormen. Zorg dat iedereen mee kan doen.
5. Verwerk de inbreng. Beschrijf wat er aan input is geleverd, wat daarmee wordt gedaan en waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt.
6. Koppel terug. Informeer deelnemers binnen 8 weken na afloop wat er met hun inbreng is gedaan. Dit is het meest genoemde verbeterpunt uit onze evaluatie.

4.3 Rolverdeling

Rol	Verantwoordelijkheid bij participatie
Gemeenteraad	Stelt kaders vast (participatieverordening en -beleid), controleert uitvoering, bewaakt democratische legitimiteit.
College van B&W	Organiseert en stuurt participatieprocessen, legt verantwoording af over resultaten, besluit over uitdaagrecht-verzoeken.
Ambtelijke organisatie	Faciliteert en begeleidt processen, is aanspreekpunt voor inwoners, ondersteunt initiatiefnemers.
Programma-adviseur Participatie	Coacht de organisatie, bewaakt kwaliteit en consistentie, fungeert als vraagbaak.
Gebiedsregisseurs Medewerkers Toegang Sociaal Domein	Zijn de ogen en oren in het gebied, signaleren vroegtijdig, verbinden gemeente en gemeenschap.
Inwoners & organisaties	Leveren actieve inbreng, initiëren eigen plannen, kunnen uitdaagrecht benutten.

5. Gebiedsgericht werken

Gemeente Oldambt werkt gebiedsgericht, we kijken op dorp-, wijk- of buurtniveau naar wat er nodig is om het gebied te versterken. Dat geldt ook voor participatie. Elke wijk en elk dorp is anders, daarom is het van belang om de werkwijze voor participatie af te stemmen op het dorp of op de wijk. De gebiedsregisseurs helpen hierbij, samen met de gebiedswethouders zijn zij het gezicht van de gemeente in de buurt: benaderbaar en nabij. Zij weten wat er leeft en speelt, kunnen snel en flexibel inspelen op vragen, initiatieven, signalen en problemen.

Ten tweede gaat gebiedsgericht werken om integraal werken, redeneren vanuit een dorp of wijk (de leefwereld), in plaats van te redeneren vanuit een beleidsveld of project. Verschillende projecten komen samen in een dorp. Dat vraagt niet alleen inhoudelijke afstemming, maar ook afstemming op het gebied van communicatie en participatie. Momenten om inwoners te betrekken bij planvorming kunnen ook samen worden georganiseerd of op elkaar worden afgestemd.

Tenslotte organiseren we in het Programma Gebiedsgericht werken en Participatie ook een structurele vorm van participatie met de introductie van dorp- en wijkagenda’s. Elke wijk en elk dorp kent z'n eigen feiten en cijfers, maar ook z'n eigen karakter en mores. Bovendien: niet alles kan overal tegelijk en dat willen we ook helemaal niet. We hebben ons eigen strategisch beleid met prioriteiten, bijvoorbeeld vastgelegd in de Omgevingsvisie. Daarnaast willen we de prioriteiten en belangrijkste vraagstukken van bewoners weten.

5.1 Dorp- en wijkagenda's als participatief instrument

Vierjaarlijks worden de dorp- en wijkagenda’s vastgesteld door het College. Dat zijn door dorpen, wijken en gemeente gezamenlijk opgestelde agenda’s waarin we de prioriteiten en belangrijkste vraagstukken als doelstellingen hebben geformuleerd. De agenda functioneert tegelijkertijd als:

- Participatief instrument: het proces van opstellen is zelf een vorm van participatie.

- Inhoudelijk afwegingskader: als er keuzes gemaakt moeten worden over de inzet van middelen of capaciteit in een gebied, weegt de agenda mee.
- Communicatiemiddel: inwoners en organisaties kunnen zien wat er speelt en wat de gemeente doet in hun dorp of wijk.
- Monitoringsinstrument: vierjaarlijkse actualisering maakt voortgang zichtbaar.

5.2 Samenwerking met dorpsbelangen en wijkplatforms

Dorpsbelangenverenigingen en wijkplatforms vervullen een belangrijke rol in de gemeente Oldambt. Zij vormen de verbindende schakel tussen inwoners, lokale initiatieven en de gemeente. Vanuit hun betrokkenheid bij het dorp of de wijk signaleren zij wat er speelt, brengen zij mensen samen en maken zij vraagstukken bespreekbaar. De kracht van deze organisaties ligt in hun lokale kennis en netwerk. De samenwerking met dorpsbelangen en wijkplatforms werd structureel vastgelegd in samenwerkingsovereenkomsten. Uit de evaluatie blijkt dat deze overeenkomsten niet breed nageleefd worden. Daarom wordt de rol van Dorpsbelangen en Wijkplatforms in participatieprocessen in dit beleid stevig verankerd. De samenwerkingsovereenkomsten komen daarmee te vervallen.

In de samenwerking tussen gemeente en dorpsbelangenverenigingen en wijkplatforms staat gelijkwaardigheid centraal. Ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Dorpsbelangen en wijkplatforms richten zich op het vertegenwoordigen of verbinden van inwoners. In het samenspel tussen deze rollen zijn duidelijke afspraken nodig. Deze beschrijven we in paragraaf 7.6.

5.3 STILO fonds

Het STILO fonds (Stimuleringsfonds Leefbaarheid in Oldambt) ondersteunt initiatieven van inwoners en organisaties die bijdragen aan de leefbaarheid in dorpen en wijken. Het bijzondere eraan is dat inwoners zelf beoordelen en toekennen: bestuur en panel bestaan uit vrijwilligers uit Oldambt. Dat is niet uniek in Nederland, maar er zijn weinig gemeenten die dit op deze wijze organiseren. Het is een verregaand participatie-instrument, met zeggenschap voor inwoners. Aanvragen worden gewogen op bijdrage aan leefbaarheid, draagvlak in de gemeenschap en uitvoerbaarheid. Jaarlijks worden rond de 40 initiatieven ingediend en beoordeeld. Deze variëren van dorps- en wijkevenementen, festivals en jubilea van verenigingen tot nieuwe speeltoestellen, kunstwerken, informatieborden en cofinanciering van investeringen in gebouwen van sportverenigingen, dorpshuizen en speeltuinverenigingen. Daarmee onderscheidt het fonds zich van regelingen die op afstand worden beoordeeld. Het panel kent de gemeente, spreekt initiatiefnemers en denkt mee vóórdat een aanvraag wordt ingediend.

Het STILO fonds is in 2026 geëvalueerd. Inwoners, initiatiefnemers en gemeente waarderen het fonds als laagdrempelig en herkenbaar: doordat een bewonerspanel en -bestuur de aanvragen beoordelen, sluiten de toekenningen aan bij wat er lokaal leeft en blijven de afwegingen uitlegbaar. De onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente is daarbij een kracht die we behouden. Tegelijk laat de evaluatie zien dat de volgende fase vraagt om verdere professionalisering. Voor de doorontwikkeling van het STILO fonds nemen we de volgende lessen mee:

- De ondersteuning van initiatiefnemers versterken, vooral bij het indienen van complete en goed uitgewerkte aanvragen.
- De samenwerking met Gebiedsregisseurs en opbouwwerk versterken, zodat initiatiefnemers via één lijn worden geholpen en we elkaars werk kennen.
- De rolverdeling tussen gemeente en STILO fonds verhelderen, zodat duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is en aanvragen niet onnodig naar het fonds óf de gemeente worden doorgeschoven.

- Monitoring en verantwoording professionaliseren, met meer zicht op de duurzaamheid en effecten van gehonoreerde initiatieven.
- Het begrip leefbaarheid breed blijven invullen: het gaat niet alleen om ontmoeting, activiteiten en evenementen. Ook bijdrages aan (de instandhouding van) voorzieningen die de leefbaarheid en sociale cohesie bevorderen.
- Heldere en consistent toegepaste criteria hanteren en precedentwerking voorkomen, met behoud van de onafhankelijkheid van panel en bestuur.

Met dit beleid spreken we uit dat het STILO fonds voor en door inwoners gecontinueerd wordt voor twee jaar.

De komst van het initiatievenbudget van Nij Begun en de start van een gemeentelijk leefbaarheidsoverleg zorgen voor een nieuwe dynamiek.

Daarbij kijken we naar de doorontwikkeling en de bovenstaande lessen. Het Leefbaarheidsoverleg (paragraaf 5.4) zal in 2027 worden opgestart. Samenwerking en samenvoeging is een streven die we gaan uitwerken.

5.4 Leefbaarheidsoverleg

Nij Begun stelt als voorwaarde dat de keuzes over een deel van de leefbaarheidsmaatregelen uit de Sociale Agenda lokaal worden gemaakt, door inwoners en maatschappelijke partijen samen. Het gaat om drie maatregelen: ontmoetingsruimtes, wijk- en dorpsondersteuning, en extra opbouwwerk, jongerenwerk, buurtsportcoaches en cultuurcoaches. Gemeenten voeren deze maatregelen in samenhang uit en richten daarvoor een leefbaarheidsoverleg in. Dat overleg besluit over de inzet van de nieuwe dorps- en wijkwerkers en over de verdeling van het geld voor ontmoetingsruimtes. Inwoners en organisaties krijgen daarmee directe zeggenschap over deze middelen.

Een kwartiermaker richt het leefbaarheidsoverleg in en stelt samen met de betrokken partijen een gemeenschappelijk afsprakenkader op. De dorps- en wijkagenda’s vormen het inhoudelijke afwegingskader. We zien dit leefbaarheidsoverleg als een kans om de betrokkenheid van maatschappelijke partijen en inwoners bij keuzes en advies over meer thema’s te vergroten.

Twee vragen werken we in 2027 uit: of het leefbaarheidsoverleg meer zeggenschap krijgt dan alleen de genoemde leefbaarheidsmaatregelen, en hoe de samenwerking met het STILO fonds vorm krijgt. Die keuzes leggen we als wijziging van dit beleid en de verordening aan de raad voor.

6. Participatie door initiatiefnemers

6.1 Het Uitdaagrecht/Right to Challenge

Het uitdaagrecht geeft inwoners en maatschappelijke organisaties de mogelijkheid om een taak van de gemeente over te nemen. Dit kan als zij aannemelijk maken dat zij deze taak beter, slimmer of met meer maatschappelijke waarde kunnen uitvoeren. De gemeente Oldambt wil met het uitdaagrecht ruimte geven aan initiatief van inwoners. Tegelijk stellen we duidelijke grenzen. Niet elke taak is geschikt om over te nemen.

Wat kan wél?

Het uitdaagrecht is bedoeld voor taken die dichtbij de leefomgeving staan en waar maatwerk mogelijk is.

Voorbeelden:

- Beheer en onderhoud van groen, speeltuinen en voorzieningen in de openbare ruimte
- Exploitatie van dorpshuizen, buurthuizen of ontmoetingsplekken
- Organisatie van activiteiten voor leefbaarheid, sport of cultuur
- Lokale initiatieven rond duurzaamheid of energie

Wat kan níet?

Het uitdaagrecht geldt niet voor taken waarbij de gemeente altijd zelf verantwoordelijk moet blijven.

Voorbeelden:

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- Openbare orde en veiligheid
- Belastingen en uitkeringen
- Besluiten die politieke afweging vragen
- Taken met grote financiële of juridische risico’s
- Taken waarbij gevoelige persoonsgegevens worden verwerkt, bijvoorbeeld Welzijnswerk
- Grote infrastructurele projecten

Werkwijze

De gemeente beoordeelt elk verzoek zorgvuldig. We hanteren een vaste werkwijze:

1. De initiatiefnemer dient een voorstel in via een formulier op de website van de gemeente.
2. De gemeente controleert of het voorstel compleet is.
3. We beoordelen het plan op kwaliteit, haalbaarheid en maatschappelijke meerwaarde.
4. We doen een juridische toets (bijvoorbeeld aanbesteding en privacy).
5. Het college neemt een besluit.
6. Bij goedkeuring maken we duidelijke afspraken over uitvoering, monitoring en evaluatie.

Waar letten we op?

Bij de beoordeling kijken we vooral naar:

- Maatschappelijke meerwaarde
- Kwaliteit van de uitvoering
- Draagvlak in de omgeving
- Financiële onderbouwing
- Continuïteit van de taak

Randvoorwaarden

Als een taak wordt overgenomen, gelden altijd deze voorwaarden:

- De uitvoering moet veilig en betrouwbaar zijn
- De dienstverlening moet doorgaan
- De gemeente houdt toezicht en blijft eindverantwoordelijk
- Afspraken worden vastgelegd en geëvalueerd

De gemeente ondersteunt initiatiefnemers waar nodig, bijvoorbeeld met advies of door mee te denken over de aanpak.

6.2 Participatie door initiatiefnemers onder de Omgevingswet: De Oldambtster leidraad

Voor initiatiefnemers bij een omgevingsvergunning biedt Oldambt de Oldambtster leidraad voor participatie (Bijlage A). Dit is een toegankelijk stappenplan in negen stappen, van het bepalen van kaders tot het indienen van de aanvraag met participatieverslag. De leidraad helpt een initiatiefnemer om zelfstandig een goed participatieproces te doorlopen.

6.3 Lijst van gevallen met verplichte participatie

Op basis van artikel 16.55 lid 7 van de Omgevingswet wijst de gemeenteraad de volgende categorieën buitenplanse omgevingsactiviteiten aan, waarbij participatie verplicht is:

#	Categorie en omschrijving
1	Wonen – toevoeging van minimaal 5 woningen in de bebouwde kom; of 1 of meer woningen in het buitengebied.
2	Commerciële voorzieningen – realiseren of met 20% vergroten van detailhandel, horeca, maatschappelijke voorzieningen, dienstverlening of sportinfrastructuur met grootschalig karakter.
3	Bedrijvigheid – oprichten/wijzigen bedrijf in zwaardere categorie in bebouwde kom; oprichten/uitbreiden niet-agrarisch bedrijf met >20% in buitengebied; verzwaren categorie in buitengebied.
4	Landbouw – vestigen of uitbreiden van intensieve veehouderijen.
5	Natuur – uitbreiden van natuur met minimaal 1 hectare.
6	Intensieve recreatie – toevoegen van recreatiewoningen of activiteiten intensieve recreatie (uitzondering: recreatief medegebruik).

7	Energie – windmolen ≥15m hoog; zonneveld ≥0,5 ha; opwekken/opslag andere energievormen van enige omvang.
8	Infrastructuur – aanleggen/bouwen van grootschalige infrastructurele (kunst)werken.
9	Evenementen – toekennen functie evenementen met beoordeling van fysieke effecten.

6.4 De gemeente als regisseur

De verantwoordelijkheid voor participatie bij een omgevingsvergunning ligt primair bij de initiatiefnemer. Maar dat betekent niet dat de gemeente passief afwacht. We nemen een actieve regiefunctie, ook als anderen de formele participatieplicht dragen.

Bij initiatieven van grote externe partijen (zoals netbeheerders, mijnbouwbedrijven, landelijke vastgoedontwikkelaars) draagt de initiatiefnemer de formele participatieplicht. Maar de gemeente ervaart de maatschappelijke gevolgen.

Onze aanpak in zulke situaties:

- We claimen actief onze regiefunctie: we sluiten aan bij het participatieproces van de initiatiefnemer en voeren zo nodig aanvullende gesprekken.
- We communiceren zelf naar onze inwoners, ook al is de formele initiatiefnemer een andere partij.
- We zijn transparant over wat we wél en niet kunnen bijsturen: eerlijkheid over de grenzen van onze invloed voorkomt teleurstelling.

6.5 De Think-consistent tool

Voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten bepalen gemeente en initiatiefnemer samen de intensiteit van participatie via de Think-consistent tool van de Vereniging Projectmanagement Nederlandse Gemeenten (VPNG). De tool weegt vier factoren:

Factor	Toelichting
1. Grootte van het initiatief	Van een kleine functiewijziging tot een grootschalige ingreep.
2. Mate van maatschappelijke aandacht	Van geen maatschappelijke aandacht tot veel politieke spanning.
3. Versterking van de samenleving	Van geen of weinig maatschappelijke meerwaarde tot grote bijdrage.
4. Mate van hinder en gevolgen	Overlast, milieugevolgen, ideële gevolgen voor omgeving.

De uitkomst is één van de vier participatieniveaus (geen, beperkt, participatie, intensief). Bij niveau 3 of 4 stelt de gemeente samen met de initiatiefnemer een plan van aanpak op.

6.6 Beoordeling en handhaving

Het college beoordeelt of door de initiatiefnemer voldoende is geparticipeerd. Criteria zijn:

- Zijn alle relevante belanghebbenden betrokken?
- Is participatie vroeg genoeg in het proces gestart?
- Zijn inbreng en zorgen serieus meegenomen en teruggemeld?

- Is er een volledig participatieverslag aangeleverd?

Als de participatie onvoldoende is, krijgt de initiatiefnemer de mogelijkheid om dit te herstellen. Bij aanhoudende onvoldoende participatie kan de aanvraag buiten behandeling worden gesteld op basis van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht.

6.7 Ondersteuning door de gemeente

Niet elke initiatiefnemer is even ervaren in het organiseren van participatie. Oldambt biedt ondersteuning via:

- De Oldambtster leidraad (Bijlage A): stap-voor-stap uitleg van het participatieproces.
- Vooroverleg bij het omgevingsloket: een gesprek over het initiatief en de verwachte participatieaanpak.
- Gebiedsregisseurs: zij kennen het gebied en kunnen helpen de juiste betrokkenen in beeld te brengen.
- Programma adviseur Participatie: beschikbaar als vraagbaak en voor aanvullend advies.

7. Doelgroepen, belangenbehartigers en samenwerkingspartners

In Oldambt werken we met drie verschillende typen betrokkenen, elk met een eigen rol en aanpak:

- Doelgroepen: inwoners en groepen die geraakt worden door het plan of het beleid.
- Belangenbehartigers: organisaties die namens een achterban spreken en collectieve belangen vertegenwoordigen.
- Samenwerkingspartners: organisaties die ons helpen participatie te organiseren en moeilijk bereikbare groepen te betrekken.

Dit onderscheid helpt om de juiste aanpak te kiezen: wie betrekt de gemeente rechtstreeks, wie vertegenwoordigt een achterban, en met wie werkt de gemeente samen om participatie goed te laten landen?

Deel A – Doelgroepen

We onderscheiden diverse doelgroepen. Hieronder beschrijven we de kenmerken, uitdagingen en aanpak per groep.

7.1 Kinderen (tot 12 jaar)

Kinderen wonen, spelen en leven in Oldambt. Hun perspectief op speelplekken, schoolomgeving en veiligheid is belangrijk.

Uitdagingen

- Beperkt taalbegrip voor formele documenten en vergaderingen.
- Moeilijk te bereiken via conventionele participatiekanalen.
- Betrokkenheid vraagt samenwerking met scholen en toestemming van ouders.

Aanpak

- Versterk de kinderburgemeester als structureel instrument: structureel budget, vaste rol in besluitvorming op relevante onderwerpen.
- Werk samen met basisscholen voor gerichte participatiemomenten (tekenwedstrijden, klassenbezoeken aan het gemeentehuis, speelplekkenonderzoek, Gezonde Buurten-aanpak).
- Maak de uitkomsten zichtbaar: laat kinderen zien dat hun inbreng iets verandert.

7.2 Jongeren (12–18 jaar)

Jongeren zijn structureel ondervertegenwoordigd in participatieprocessen. Tegelijkertijd geven ze aan wél te willen meedenken, met name over onderwerpen die hen direct raken: sportvoorzieningen, veiligheid, ontmoetingsplekken, openbaar vervoer en toekomstperspectieven.

Uitdagingen

- Beperkte kennis van hoe de gemeente werkt en hoe zij invloed kunnen uitoefenen.
- Traditionele participatievormen (avondvergaderingen, inspraakmomenten) sluiten niet aan bij hun leefwereld.
- Geen vaste structuur voor middelbare scholieren en MBO-studenten.
- Diversiteit in de groep: een gymnasiast en een PrO-leerling hebben een andere achtergrond en andere behoeften. Eén aanpak voor alle jongeren bestaat niet.

Aanpak

- Werk samen met het Dollardcollege, PrO-scholen en MBO-instellingen: participatiemomenten integreren in het curriculum waar mogelijk.
- Gebruik korte, laagdrempelige en digitale participatievormen (flitspeilingen, social media, korte video's).
- Behandel jongeren als gelijkwaardige gesprekspartners, niet als bijzaak.
- Verken de haalbaarheid van een jongerenpanel of jongerenraad in brede samenwerking met scholen, jongerenwerk en collega's op het terrein van jeugd en onderwijs. Dit is nadrukkelijk een gezamenlijke opgave.
- Overweeg samenwerking met een gespecialiseerde partij in jongerenparticipatie

De uitwerking van jongerenparticipatie vraagt om meer dan dit beleid alleen kan bieden. Samenwerking met collega's op het terrein van jeugd, onderwijs en welzijn is noodzakelijk. Dit beleid legt de ambitie vast; de concrete invulling volgt in uitvoeringsplannen.

7.3 Het stille midden

Het stille midden is de grote groep inwoners die normaal gesproken níet participeert: mensen die niet naar bijeenkomsten komen, geen brief schrijven en geen bezwaar indienen, maar die er wél zijn en wél meningen hebben. Deze groep is cruciaal voor de representativiteit van participatie. Het stille midden is geen statische groep, maar verschilt per onderwerp.

Onderzoek via transitietijd.nl en het kennisknooppunt participatie laat zien dat het stille midden niet 'neutraal' is; zij hebben genuanceerde opvattingen die verloren gaan als alleen de meest uitgesproken stemmen worden gehoord. Het niet betrekken van het stille midden leidt tot vertekend beleid.

Uitdagingen

- Het stille midden is per definitie moeilijk in beeld te krijgen.
- Conventionele oproepen bereiken hen niet.
- Ze zijn niet homogeen: de samenstelling verschilt per onderwerp.

Aanpak

- Gebruik proactieve werkvormen: straatgesprekken, koffiegesprekken op locatie, deep canvassing (langs de deuren gaan).
- Zet in: mensen geworteld in de gemeenschap (wijkplatforms en dorpsbelangen, huisartsen, sportverenigingsbestuurders, kerkleiders) die als tussenpersoon kunnen fungeren.

- Combineer online en offline: een korte flitspeiling kan drempelvrij inzicht geven in het sentiment.
- Bouw continue relaties op – niet alleen op momenten dat participatie nodig is.
- Zorg voor een structureel en makkelijk toegankelijk moment van informeren met bijvoorbeeld wekelijkse nieuwsbrieven.

Deel B – Belangenbehartigers

Belangenbehartigers zijn organisaties die namens een specifieke achterban spreken. Ze zijn geen doelgroep op zich, maar gesprekspartners die collectieve belangen inbrengen in participatieprocessen. De gemeente betrekt hen structureel bij relevante trajecten.

7.4 SOCW en ondernemers

De Stichting Ondernemersfonds Centrum Winschoten (SOCW) beheert het ondernemersfonds van de Winschoter binnenstad en behartigt de collectieve belangen van de centrumondernemers. SOCW is een georganiseerde gesprekspartner voor de gemeente bij alles wat het ondernemersklimaat, de bereikbaarheid, de openbare ruimte en de leefbaarheid van het centrum van Winschoten raakt.

Naast SOCW zijn er ook ondernemers buiten het centrum – in de kernen en het buitengebied – die via andere kanalen worden bereikt. Voor hen geldt in het bijzonder dat vroege betrokkenheid bij ruimtelijke plannen van belang is.

Uitdagingen

- Ondernemers hebben weinig tijd: lange avondbijeenkomsten of uitgebreide inspraakmomenten passen slecht in hun agenda.
- Belangen van ondernemers zijn concreet en economisch van aard: ze willen weten wat een plan betekent voor hun klanten, bereikbaarheid en omzet.
- Buiten Winschoten is de ondernemerswereld minder georganiseerd, wat gerichte betrokkenheid vraagt.

Aanpak

- Blijf SOCW structureel als gesprekspartner betrekken bij plannen die het centrum van Winschoten raken: van herinrichting openbare ruimte tot evenementenbeleid en parkeerbeleid.
- Gebruik korte, praktische participatievormen: focussessies van maximaal anderhalf uur, online raadpleging of directe bilaterale afstemming.
- Communiceer helder over planning en doorlooptijden van procedures, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn.
- Betrek ondernemers buiten het centrum via directe benadering of via bestaande netwerken (zoals bedrijventerreinverenigingen of lokale branches).

7.5 Maatschappelijke organisaties

Maatschappelijke organisaties op het gebied van zorg, welzijn, sport, onderwijs en cultuur zijn actieve spelers in de Oldambtster samenleving. Zij vertegenwoordigen specifieke belangen en zijn vaak in staat om hun achterban te mobiliseren.

Aanpak

- Onderhoud een actueel overzicht van relevante maatschappelijke organisaties per domein.

- Betrek deze organisaties via structureel overleg (periodiek participatieoverleg) én bij specifieke trajecten.
- Maak onderscheid tussen formeel (adviesraden, inspraak) en informeel (netwerkgesprekken, co-creatie) betrekken.
- Erken de tijdsinvestering die van organisaties wordt gevraagd en compenseer dit waar mogelijk.

7.6 Dorpsbelangen en wijkplatforms

Dorpsbelangen en wijkplatforms zijn voor Oldambt onmisbare partners. Ze kennen hun dorp of wijk, de sociale structuren en de geschiedenis. Ze zijn bereid om als partner op te treden. Niet als doorgeefluik, maar als mede-eigenaar van de leefomgeving.

Wijkplatforms in Winschoten zijn actieve verbindende organisaties in de stad. Ze zijn kwetsbaarder in bezetting dan de dorpsbelangen: wisselingen in het bestuur kunnen de continuïteit aantasten.

Dorpsbelangen en wijkplatforms dragen geen formeel mandaat. Het zijn wel verenigingen of stichtingen met gekozen besturen en met formeel vastgestelde statuten die nageleefd worden. Ze vervullen in de praktijk een cruciale brugfunctie. We moeten hen inzetten op wat ze wél zijn: gelijkwaardige samenwerkingspartners en vertrouwde verbinders met kennis van het dorp of de wijk. Betrokkenheid bij participatie kan zowel gaan om de rol als belangenbehartiger als om de rol als samenwerkingspartner. Naast vroegtijdige betrokkenheid is er ook structureel dan wel dagelijks contact en overleg met de gebiedsregisseur en gebiedswethouder.

Aanpak

- Gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het betrekken van inwoners en doelgroepen
- Gebruik de wijk- en dorpsagenda’s als gespreksleidraad met de wijkplatforms en dorpsbelangen
- Maak heldere afspraken over wanneer en hoe dorpsbelangen of wijkplatform wordt betrokken bij welke trajecten, in welke fase. Het principe van vroegtijdige participatie hierover geldt.
- Zorg voor vaste terugkoppeling: binnen 8 weken na een traject informeert de gemeente de betrokken dorpsbelangen of wijkplatform schriftelijk over de resultaten en het vervolg.
- Onderken het risico van vergrijzing en bestuurswisselingen: ondersteun bij continuïteit.

7.7 Huurdersorganisaties

In gemeente Oldambt is een aanzienlijk deel van de inwoners huurder. Acantus beheert circa 4.000 sociale huurwoningen verspreid over Winschoten, Scheemda, Beerta, Finsterwolde, Bad Nieuweschans, Heiligerlee, Westerlee en omliggende dorpen. Daarnaast verhuurt Woonzorg woningen aan ouderen en kwetsbare groepen, en zijn er particuliere verhuurders actief in zowel de sociale als de vrije sector.

Huurders zijn een omvangrijke en in participatieprocessen vaak ondervertegenwoordigde groep. Zij hebben directe belangen bij vraagstukken over leefbaarheid, woningkwaliteit, verduurzaming, sloop en nieuwbouw. De huurdersorganisaties in Oldambt zijn de georganiseerde stem van deze groep en vervullen daarmee een waardevolle rol in het participatiestelsel van de gemeente.

Huurdersorganisaties in Oldambt

Er zijn twee actieve huurdersorganisaties die op grond van de Wet Overleg Huurders Verhuurder (WOHV) als erkend overlegpartner opereren:

Organisatie	Wie en wat
Huurdersorganisatie Oldambt (HOO)	Gevestigde huurdersorganisatie; behartigt belangen van huurders van Acantus, Woonzorg, Groninger Huis en particuliere verhuurders, zowel sociale sector als vrije sector. Lid van de Woonbond. Erkend WOHV-overlegpartner. Werkt samen met Huurderskoepel Acantus (HKA) en regionale huurdersorganisaties.
Bewoners Organisatie Oldambt (BOO)	Opgericht in 2020; legt nadruk op directe huurdersinspraak buiten getrapte koepelstructuren. Wil persoonlijk lidmaatschap voor huurders mogelijk maken. Streeft naar erkenning als WOHV-overlegpartner bij Acantus en de gemeente.

Naast deze twee gemeentebrede organisaties zijn er bewonerscommissies actief op complexniveau bij Acantus, Groninger Huis en andere verhuurders. Deze opereren op grond van de WOHV op het niveau van het wooncomplex en zijn gesprekspartner voor hun specifieke verhuurder over beheer, onderhoud en woonomgeving.

Uitdagingen

- Huurders zijn verspreid over de hele gemeente, van Winschoten tot kleine kernen in het buitengebied, zonder één herkenbaar aanspreekpunt.
- Een deel van de huurders heeft een laag inkomen, weinig vrije tijd of beperkte digitale vaardigheden, wat participatie bemoeilijkt.
- Huurders zijn sterk afhankelijk van hun verhuurder voor woonkwaliteit en voelen soms terughoudendheid om hun stem te laten horen uit angst voor de relatie met de verhuurder.
- Huurders in de vrije sector en bij particuliere verhuurders zijn nauwelijks georganiseerd en missen de collectieve stem die corporatiehuurders via HOO of BOO wel hebben.
- Vraagstukken rond verduurzaming en versterking (Nij Begun) raken huurders direct, maar zij zijn in die processen vaak afhankelijk van afspraken die de verhuurder namens hen maakt.

Wettelijke grondslag: WOHV

De Wet Overleg Huurders Verhuurder (WOHV) regelt de rechten van erkende huurdersorganisaties in overleg met verhuurders. De wet geeft huurdersorganisaties recht op informatie, overleg en advies over huurprijsbeleid, onderhoud en renovatie, sloop en nieuwbouw, leefbaarheid, en fusies van de verhuurder. De gemeente is géén partij in de WOHV, die relatie bestaat tussen huurder en verhuurder. Maar via de prestatieafspraken (gemeente–corporatie–huurdersorganisatie) heeft de gemeente een directe samenwerkingsrelatie met de erkende huurdersorganisaties.

Aanpak

- Betrek HOO en BOO als volwaardige derde partij in de jaarlijkse prestatieafspraken met Acantus, Groninger Huis en andere corporaties; zij hebben formeel adviesrecht over verduurzaming, renovatie, sloop en nieuwbouw.
- Nodig huurdersorganisaties vroegtijdig uit bij de ontwikkeling of actualisering van de woonvisie, omgevingsvisie en het omgevingsplan.
- Benut de signaalfunctie van HOO en BOO actief: zij signaleren wat er speelt bij huurders (overlast, woningkwaliteit, betaalbaarheid, onvrede over renovatieplannen) als vroeg-waarschuwingssysteem.
- Zet huurdersorganisaties in als intermediair bij participatietrajecten over leefbaarheid, energietransitie en herstructurering, om ook minder georganiseerde huurders te bereiken.
- Koppel actief terug hoe adviezen en inbreng zijn meegewogen in besluitvorming – zowel voor prestatieafspraken als voor bredere beleidsprocessen.
- Ondersteun de zichtbaarheid van huurdersorganisaties via gemeentelijke communicatiekanalen, zodat meer huurders weten dat zij een georganiseerde stem hebben.

Bijzonder aandachtspunt: verduurzaming en Nij Begun

In het kader van de versterkingsoperatie Nij Begun en de gemeentebrede verduurzamingsopgave spelen huurdersorganisaties een cruciale rol. Huurders zijn in deze processen afhankelijk van afspraken die hun verhuurder namens hen maakt. De gemeente bewaakt actief dat huurdersorganisaties in deze trajecten niet worden overgeslagen en dat afspraken over kwaliteit, betaalbaarheid en communicatie ook daadwerkelijk bij de huurder terechtkomen. Bij grootschalige renovatie- of versterkingsprojecten ziet de gemeente erop toe dat de verhuurder de erkende huurdersorganisaties tijdig en inhoudelijk betrekt – conform de WOHV-verplichtingen.

7.8 De Participatieraad

De Participatieraad Oldambt is een wettelijk verankerd, onafhankelijk adviesorgaan dat het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad adviseert over beleid in het sociaal domein. De Participatieraad neemt daarmee een bijzondere positie in binnen het bredere participatiestelsel van Oldambt: zij vertegenwoordigt niet de gemeente, maar de inwoners die direct geraakt worden door de uitvoering van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet.

Wettelijke grondslag en instelling

De Participatieraad geeft invulling aan de wettelijk voorgeschreven cliëntenparticipatie op de domeinen Wmo, Jeugd en Participatie. De raad is ingesteld op basis van de Verordening participatieraad gemeente Oldambt 2022 (vastgesteld door de gemeenteraad op 1 februari 2023), die de eerdere verordeningen cliëntenparticipatie (2015) en Wmo Raad vervangt. De Participatieraad bestaat uit minimaal vijf en maximaal elf leden plus een voorzitter, aangesteld voor een periode van vier jaar. De samenstelling is een afspiegeling van de wetsgebieden van het sociaal domein.

Taken en bevoegdheden

De Participatieraad heeft twee kerntaken. Als adviesorgaan adviseert zij gevraagd én ongevraagd het college en de raad over nieuw beleid en de uitvoering van bestaand beleid in het sociaal domein. Als toetsingsorgaan beoordeelt zij of het gemeentelijk beleid voldoende tegemoetkomt aan de behoeften van inwoners die gebruik maken van een gemeentelijke uitkering, voorziening of regeling.

Bevoegdheid	Uitwerking
Gevraagd advies	Het college vraagt de Participatieraad tijdig om advies, zodat het advies van wezenlijke invloed kan zijn op de besluitvorming. De Participatieraad brengt binnen vier weken na ontvangst van de adviesaanvraag schriftelijk advies uit.
Ongevraagd advies	De Participatieraad kan ook uit eigen beweging advies uitbrengen over onderwerpen die het sociaal domein raken. Het college is verplicht dit advies te betrekken bij de besluitvorming.
Bestuurlijk overleg	Op uitnodiging van de Participatieraad vindt minimaal één keer per jaar bestuurlijk overleg plaats met een lid van het college. De Participatieraad zit dit overleg voor.
Informatierecht	Het college verstrekt de Participatieraad tijdig alle informatie die nodig is om haar taken naar behoren uit te voeren.
Ambtelijke ondersteuning	De Participatieraad wordt bij het vervullen van haar adviestaken ondersteund door de ambtelijke organisatie..

Aandachtsgebieden

De Participatieraad beoordeelt het gemeentelijk beleid en de effecten ervan op inwoners langs vier lijnen:

- De rechten en plichten van inwoners op grond van de Participatiewet, waaronder uitkeringsgerechtigden, mensen met arbeidsbeperking en mensen in de bijstand.
- Het gezond en veilig opgroeien en het groeien naar zelfstandigheid op grond van de Jeugdwet.
- Het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie van inwoners op grond van de Wmo 2015, waaronder ouderen, mensen met een beperking en mantelzorgers.
- Landelijke en regionale ontwikkelingen op het gebied van het sociaal domein die voor Oldambt relevant zijn.

De Participatieraad binnen het bredere participatiebeleid

De Participatieraad vertegenwoordigt een specifieke groep inwoners: zij die direct afhankelijk zijn van gemeentelijke regelingen en voorzieningen. Dat maakt haar positie complementair aan — maar wezenlijk anders dan — de bredere burgerparticipatie die dit beleid regelt.

Onderscheid: Participatieraad vs. brede burgerparticipatie

Participatieraad:
- Formeel wettelijk adviesorgaan, verankerd in verordening
- Focust op sociaal domein: Wmo, Jeugd, Participatiewet
- Adviseert namens mensen die gebruik maken van gemeentelijke regelingen
- Gevraagd én ongevraagd adviesrecht richting college en raad

Brede burgerparticipatie (dit beleid):
- Geldt voor alle beleidsterreinen en alle inwoners

- Organiseert betrokkenheid via processen, werkvormen en trajecten
- Geen formeel adviesrecht, maar inbreng weegt mee in besluitvorming

In de praktijk werken beide naast en met elkaar. Bij beleidsontwikkeling in het sociaal domein is de betrokkenheid van de Participatieraad verplicht én vanzelfsprekend. Tegelijkertijd kan de gemeente voor bredere vraagstukken aanvullend ook de gewone participatie-instrumenten inzetten om een groter publiek te bereiken. De Participatieraad kan daarbij een waardevolle verbindende rol spelen: zij kent de kwetsbare doelgroepen goed en kan helpen om die groepen ook te betrekken bij bredere participatietrajecten.

De gemeente maakt in haar communicatie richting inwoners helder wat de rol van de Participatieraad is, hoe men lid kan worden of de raad kan bereiken, en hoe adviezen worden verwerkt in het beleid.

Deel C – Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn organisaties die de gemeente helpen om participatie goed te organiseren en groepen te bereiken die de gemeente zelf niet of nauwelijks bereikt. Zij zijn geen doelgroep en geen belangenbehartiger, maar een onmisbare schakel in het participatieproces.

7.9 Sociaal Werk Oldambt

Sociaal Werk Oldambt is de organisatie voor welzijn, opbouwwerk en sociaal-cultureel werk in de gemeente. Zij werken dagelijks in de wijken en dorpen van Oldambt en hebben een unieke positie: zij horen wat er leeft bij inwoners die de gemeente zelf niet of nauwelijks bereikt.

Sociaal Werk Oldambt fungeert als brug tussen de gemeente en inwoners in kwetsbare posities: mensen met schulden of armoede, mensen met een beperking, ouderen en ouders met een zorgvraag, mensen die het Nederlands niet als moedertaal hebben, en anderen voor wie de drempel naar de gemeente hoog is.

Rol van Sociaal Werk Oldambt in participatie

- Signaalfunctie: Sociaal Werk Oldambt vangt vroegtijdig signalen op uit de samenleving – onvrede, zorgen, behoeften – en vertaalt die naar de gemeente. Dit is een vroeg-waarschuwingssysteem voor maatschappelijke onrust.
- Bereikfunctie: zij helpen de gemeente om groepen te betrekken die zichzelf niet melden bij participatietrajecten. Ze kennen de mensen, de taal en de context.
- Vertalingsfunctie: complexe beleidsplannen worden door sociaal werkers vertaald naar begrijpelijke taal voor inwoners; de inbreng van inwoners wordt door hen vertaald naar bruikbare input voor de gemeente.
- Vertrouwensfunctie: inwoners in een kwetsbare positie hebben soms meer vertrouwen in een sociaal werker dan in een ambtenaar. Sociaal Werk Oldambt kan een veilige omgeving creëren voor gesprekken die anders niet plaatsvinden.

Aanpak

- Maak structurele afspraken met Sociaal Werk Oldambt over hun rol als signaalpartner: wanneer en hoe dragen zij signalen over aan de gemeente?
- Betrek Sociaal Werk Oldambt in een vroeg stadium bij het ontwerp van participatietrajecten, zodat de aanpak aansluit bij de doelgroepen die zij kennen.

- Maak gebruik van hun netwerk als ingang naar moeilijk bereikbare groepen: buurthuizen, wijkactiviteiten, cliëntencontacten.
- Zorg voor een terugkoppelingslijn: als Sociaal Werk Oldambt signalen doorgeeft, hoort de gemeente te reageren. Zo blijft de signaalfunctie geloofwaardig.

Overzichtsschema: Doelgroepen, belangenbehartigers en samenwerkingspartners

Het onderstaande schema geeft een beknopt overzicht van alle betrokkenen, hun rol en de bijbehorende aanpak.

Categorie	Wie	Rol	Aanpak in het kort
A – Doelgroepen			
Doelgroep	Kinderen (tot 12 jaar)	Directe betrokkenheid bij leefomgeving	Kinderburgemeester, samenwerking basisscholen, speelse werkvormen
Doelgroep	Jongeren (12–18 jaar)	Medenkers over onderwerpen die hen raken	Scholen, digitale vormen, jongerenpanel verkennen
Doelgroep	Het stille midden	Representatieve stem van de ‘zwijgende meerderheid’	Proactief opzoeken, wijkvogels, loting, flitspeilingen
B – Belangenbehartigers			
Belangenbehartiger	SOCW en ondernemers	Vertegenwoordiger centrumondernemers Winschoten	Structureel overleg, korte focussessies, heldere planning
Belangenbehartiger	Maatschappelijke organisaties	Vertegenwoordiger zorg, welzijn, sport, onderwijs, cultuur	Actueel overzicht per domein, formeel + informeel betrekken
Belangenbehartiger	Wijkplatforms (Winschoten)	Verbindende organisatie per wijk in de stad	Heldere rol, vroegtijdige participatie, gelijkwaardige samenwerking, structureel contact met gebiedsregisseurs, continuïteitsondersteuning
Belangenbehartiger	Dorpsbelangen (dorpen)	Vertrouwde verbinder met dorpskennis	Heldere rol, vroegtijdige participatie, gelijkwaardige samenwerking, structureel contact met gebiedsregisseurs,

Categorie	Wie	Rol	Aanpak in het kort
Belangenbehartiger	Huurdersorganisaties (HOO en BOO)	Georganiseerde stem van huurders in Oldambt	Prestatieafspraken, vroegtijdig betrekken, signaalfunctie, terugkoppeling
Belangenbehartiger	Participatieraad	Adviseert gevraagd en ongevraagd over beleid in het sociaal domein (Wmo, Jeugd, Participatiewet).	Structureel overleg, inbreng gevraagd en ongevraagd op alle relevante thema's.
C – Samenwerkingspartners			
Samenwerkingspartner	Sociaal Werk Oldambt	Brug naar kwetsbare groepen; signaal-, bereik-, vertaal- en vertrouwensfunctie	Vroeg betrekken bij trajectontwerp, terugkoppelingslijn, netwerk als ingang

8. Representativiteit

8.1 Het probleem van selectiebias

Participatieprocessen lopen het risico te worden gedomineerd door mensen die al actief zijn: hogere opleidingsniveaus, gepensioneerden, mensen met extra tijd of met sterke belangen. De stille meerderheid wordt structureel ondervertegenwoordigd. Daarmee is participatie weliswaar legitiem bedoeld, maar feitelijk niet representatief.

Onderzoek (onder andere via het Planbureau voor de Leefomgeving en kennisknooppunt participatie) bevestigt: beleid wordt inhoudelijk beter van brede burgerbetrokkenheid, maar dat vereist dat ook de minder uitgesproken stemmen worden gehoord.

8.2 Wat wij verstaan onder representatieve participatie

Representatieve participatie betekent niet dat de groep deelnemers een perfecte statistisch steekproef is van de bevolking. Het betekent wel:

- Dat we actief streven naar diversiteit in leeftijd, achtergrond, opleidingsniveau en interesse.
- Dat we drempels verlagen voor mensen die normaal niet participeren.
- Dat we ons bewust zijn van welke groepen ontbreken en hier actie op nemen.
- Dat we alternatieve methoden inzetten als de conventionele aanpak bepaalde groepen structureel mist.

8.3 Maatregelen voor representativiteit

Maatregel	Toelichting
Bewust doelgroepsgericht werken	Bepaal per traject welke groepen betrokken moeten zijn en beleg actief wie hen benadert.

Laagdrempelige locaties en tijdstippen	Organiseer bijeenkomsten in het dorp zelf, op tijdstippen die voor werkenden en mantelzorgers haalbaar zijn.
Meerdere participatiekanalen	Combineer fysieke bijeenkomsten, huisbezoeken, online peilingen en telefonische raadpleging.
Eenvoudige communicatie	Zorg voor het delen van informatie via breed gelezen kanalen; gebruik B1-taalniveau; bied informatie ook aan in beeld of via video.
Nabijheid en aanwezigheid	Ga naar mensen toe via bijvoorbeeld scholen, sportverenigingen, kerken, zorginstellingen.
Evaluatie diversiteit	Documenteer wie er hebben deelgenomen en reflecteer na afloop op eventuele blinde vlekken.

8.4 Online participatie en representativiteit

Online participatie biedt kansen om moeilijk bereikbare groepen (werkenden, jongeren, mensen met mobiliteitsbeperkingen) te betrekken. Tegelijkertijd zijn er risico's: mensen met laaggeletterdheid, minder digitale vaardigheden of zonder internet worden buitengesloten.

Uitgangspunt: online participatie is altijd aanvullend, nooit de enige weg. We werken daarom met 'blended participatie': een combinatie van online en offline vormen.

Oldambt werkt momenteel met flitspeilingen. Op provinciaal niveau wordt onderzocht of gezamenlijk gebruik en inkoop van een online participatieplatform voor Groningse gemeenten kansrijk is. We volgen deze ontwikkeling en sluiten aan zodra de randvoorwaarden (privacy, toegankelijkheid, moderatie) zijn geborgd.

9. Gereedschapskist: processtappen voor participatie

Een goed participatieplan begint met het doorlopen van heldere processtappen. Deze gereedschapskist biedt ambtenaren en bestuurders van gemeente Oldambt een praktisch stappenplan om participatie telkens opnieuw zorgvuldig te ontwerpen en uit te voeren.

Het stappenplan is gebaseerd op de Provinciale Participatieleidraad van provincie Groningen (2021) en is vertaald naar de Oldambtster context. Het doel is niet méér participatie, maar bétere participatie: procesmatig, uitlegbaar en met oprechte ruimte voor inbreng.

Overzicht van de zeven processtappen

Stap	Naam	Kernvraag
1	**De Kwestie: verken het vraagstuk**	Wat is er aan de hand en waarom is participatie nu relevant?
2	**Centrale vraag en doel**	Op welke centrale vraag moet het participatieproces een antwoord geven? Wat wil de gemeente bereiken met participatie in dit traject?

Stap	Naam	Kernvraag
3	**Formuleer kaders**	Wat ligt al vast? Denk aan wettelijke en financiele kaders, eerder gemaakte afspraken en vaststaand beleid. Waar zit de ruimte?
4	**Breng het samenspel in beeld**	Wie zijn betrokken, geraakt of nodig – en in welke rol?
5	**Ontwerp de participatieaanpak**	Hoe organiseren we de participatie: wanneer, waar en hoe?
6	**Voer uit en faciliteer het goede gesprek**	Hoe zorgen we voor een ontmoeting met echte ruimte voor inbreng?
7	**Koppel terug en leer**	Wat doen we met de opbrengst en wat leren we van het proces?

Toekomstparagraaf: wat betekent dit beleid voor toekomstige generaties?

Bij nieuwe beleidsstukken voegen we een Toekomstparagraaf toe waarin we beschrijven wat het beleid betekent voor toekomstige generaties, met een blik van vijftien tot dertig jaar vooruit. Daarbij gaan we in elk geval in op duurzaamheid, leefbaarheid en de financiën op de lange termijn. Toekomstige generaties hebben geen stem in de besluitvorming van vandaag; door hun belang expliciet te benoemen maken we eerlijk en navolgbaar wat onze keuzes op de lange termijn betekenen. Daarmee bouwen we voort op de lijn die met kinder- en jongerenparticipatie wordt ontwikkeld.

De uitwerking van de processtappen is opgenomen in Bijlage C.

Betere participatie boven meer participatie

De gereedschapskist is geen verplichting om bij elk besluit een uitgebreid participatietraject op te starten. Niet elk vraagstuk vraagt om intensieve participatie. Maar als participatie wordt ingezet, dan goed: doordacht, uitlegbaar en met oprechte ruimte voor de inbreng van inwoners en partners.

10. Evaluatie en leren

Participatiebeleid is geen eindproduct maar een continu leerproces. Oldambt evalueert de kwaliteit van participatie op drie niveaus:

10.1 Na elk participatietraject

- Documenteer wie er heeft deelgenomen, welke werkvormen zijn gebruikt en wat de uitkomsten zijn.
- Registreer of de terugkoppelingsverplichting (binnen 8 weken) is nagekomen.
- Evalueer intern wat er goed ging en wat beter kon.

10.2 Jaarlijkse beleidsmonitoring

- Rapporteer jaarlijks aan het college over de kwaliteit van participatieprocessen.
- Meet de tevredenheid van deelnemers via een korte standaard enquête.

- Monitor of doelgroepen zoals jongeren, het stille midden en inwoners met een lage opleiding worden bereikt.

10.3 Vierjaarlijkse beleidsevaluatie

- Evalueer dit participatiebeleid uiterlijk in 2030 volledig.
- Betrek inwoners, dorpsbelangen, wijkplatforms en de gemeenteraad bij de evaluatie.
- Gebruik de uitkomsten voor actualisering van het beleid.

11. Implementatie en organisatie

11.1 Organisatorische borging

De centrale aanbeveling uit zowel de analyse als de evaluatie is: beleg eigenaarschap. Oldambt benoemt een Programma adviseur Participatie die:

- De ambtelijke organisatie adviseert bij participatievraagstukken.
- De kwaliteit van participatieprocessen bewaakt en borgt.
- Als vraagbaak fungeert voor medewerkers, dorpsbelangen en initiatiefnemers.

De Programma adviseur Participatie werkt nauw samen met de gebiedsregisseurs, die de dagelijkse verbinding vormen tussen gemeente en gemeenschap. Daarnaast werkt de programma-adviseur nauw samen met de vakgroep Communicatie. Participatie en communicatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

11.2 Middelen en capaciteit

Goede participatie kost tijd en geld. Voor de implementatie van dit beleid zijn de volgende middelen nodig:

Onderdeel	Toelichting	Financiering
Programma adviseur Participatie	Structurele aanstelling (1 fte) voor coördinatie en ondersteuning.	Geagendeerd voor Kadernota 2028-2031
Budget inwonersinitiatieven	Structureel budget om participatie te stimuleren en initiatieven te ondersteunen.	Handgeld gebiedsregisseurs STILOfonds Budget voor dorpsbelangen en wijkplatforms Initiatievenbudget Nij Begun
Jongerenparticipatie	Specifiek budget voor de ontwikkeling van structurele jongerenparticipatie (ondersteuning door een gespecialiseerde partij)	Werkbudget Aansluiting bij jeugdbeleid Aansluiting provinciaal netwerk en fondsen
Online platform	Budget voor deelname aan provinciale verkenning gezamenlijk inkoop participatieplatform.	Investering gedekt Structurele financiering uit Programmabudget GGW en Participatie

11.3 Communicatie

We communiceren actief over participatiemogelijkheden: inwoners weten vooraf hoe, wanneer en waarover ze kunnen meedenken. Communicatie is:

- Laagdrempelig: geschreven in duidelijke taal (B1-niveau).
- Proactief: we gaan naar mensen toe, niet alleen via de gemeentepagina of gemeenteloket. We informeren in tussenstappen, ook als het even stil is.
- Eerlijk: we communiceren ook over wat niet open staat voor inbreng en waarom.
- Terugkoppelend: deelnemers ontvangen altijd een terugkoppeling over de uitkomsten van hun inbreng.

Bijlage A – Stappenplan voor initiatiefnemers

Voor wie is dit stappenplan?

Dit stappenplan is bedoeld voor iedereen die een plan of idee heeft en een omgevingsvergunning wil aanvragen.
Van een dakkapel tot een nieuw bedrijfspand, van een zonneweiland tot vijf nieuwe woningen.
Volg deze stappen voordat u uw aanvraag indient.

Stap 1 – Bepaal de kaders

Stel vast met welke overheidsorganisaties u te maken krijgt. De eerste ingang is de gemeente Oldambt. Deel uw idee of plan en onderzoek welk proces u eventueel moet doorlopen. Breng wet- en regelgeving in beeld: weet waaraan uw plan moet voldoen en wat de belangrijkste aandachtspunten zijn. De gemeente helpt u op weg. In dit gesprek wordt ook duidelijk of uw activiteit binnen het omgevingsplan past, of dat het om een buitenplanse activiteit gaat.

Stap 2 – Breng belanghebbenden in kaart

Bepaal wie belang kunnen hebben bij uw initiatief. Denk aan directe buren, bewoners in de omgeving, buurt- of dorpsverenigingen, bedrijven in de buurt, en eventueel dorpsbelangen of wijkplatforms. Beschrijf hoe u het beste met elk van hen in gesprek kunt gaan. Per groep kan de aanpak verschillen.

Stap 3 – Ga in gesprek

Start uw participatieproces. Ga in gesprek met alle relevante belanghebbenden. Doe dit op een manier die bij de groep past. Het gaat niet alleen om het geven van informatie – het doel is een goed gesprek over uw plan.

Stap 4 – Deel uw plan en haal op

Zorg dat in de gesprekken duidelijk wordt hoe belanghebbenden tegen uw idee of plan aankijken. Wat vinden ze er goed aan? Welke zorgen hebben zij? Waar zitten de knelpunten en welke ideeën helpen daarbij? Houd rekening met de ruimte die wet- en regelgeving biedt.

Stap 5 – Maak goede afspraken

Maak samen met belanghebbenden afspraken over de vervolgstappen. Leg uit hoe u hen betrokken houdt, hoe u terugkoppelt en hoe u hen op de hoogte houdt. Wees concreet over wat u met hun inbreng doet.

Stap 6 – Werk uw plan uit

Werk uw initiatief uit tot een conceptplan. Schrijf een toelichting waarin u aangeeft wat u heeft gedaan met de ideeën, zorgen en belangen die in de gesprekken naar voren zijn gekomen. Laat zien hoe uw plan is verbeterd door de participatie.

Stap 7 – Toets uw conceptplan

Ga terug naar de belanghebbenden en bespreek het conceptplan. Geef aan wat er wel en niet is veranderd ten opzichte van uw oorspronkelijke idee, en waarom. Maak het plan definitief op basis van deze terugkoppeling.

Stap 8 – Leg het vast

Maak een participatieverslag van alle stappen die u heeft doorlopen én de resultaten ervan. Het verslag beschrijft: wie u heeft betrokken, hoe de gesprekken zijn verlopen, welke inbreng er was en wat u daar mee heeft gedaan. Deel het verslag met alle betrokkenen.

Stap 9 – Dien uw aanvraag in

U bent klaar om uw aanvraag voor een omgevingsvergunning in te dienen (als die nodig is). Voeg bij uw aanvraag uw definitieve plan en het participatieverslag. De gemeente beoordeelt of u voldoende heeft geparticipeerd.

Hulp nodig?
Heeft u een complex plan met veel belanghebbenden en grote impact? Vraag dan direct en vooraf overleg aan bij de gemeente Oldambt. Wij gaan samen kijken welke rol de gemeente het beste voor u kan vervullen. U kunt terecht bij de participatiecoördinator of uw gebiedsregisseur.

Overzicht in één oogopslag

Stap	Actie
Stap 1	Bepaal de kaders: overleg met gemeente, breng wet- en regelgeving in beeld.
Stap 2	Breng belanghebbenden in kaart en stel participatieaanpak op.
Stap 3	Ga in gesprek met alle belanghebbenden.
Stap 4	Deel uw plan en haal reacties, zorgen en ideeën op.
Stap 5	Maak goede afspraken over vervolgstappen en terugkoppeling.
Stap 6	Werk uw plan uit tot een conceptplan met toelichting.
Stap 7	Toets het conceptplan bij belanghebbenden en maak het definitief.
Stap 8	Leg alles vast in een participatieverslag.
Stap 9	Dien uw aanvraag in met het definitieve plan en participatieverslag.

Bijlage B – Doelgroepenaanpak

Deze bijlage geeft per doelgroep een overzicht van kenmerken, uitdagingen en aanbevolen participatievormen. Gebruik dit als werkdocument bij het ontwerpen van een participatietraject.

Kinderen (tot 12 jaar)

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Beperkt taalbegrip voor formele teksten; leven in het 'nu'; concrete beleving van de omgeving.	–
Bereik	Via basisscholen en kinderburgemeester.	Leg contact via leerkrachten en intern begeleiders.
Werkvormen	Formele vergaderingen werken niet.	Tekenwedstrijden, speelplekonderzoek, klassenbezoek gemeentehuis, maak-workshops.
Terugkoppeling	Abstracte terugkoppeling bereikt kinderen niet.	Laat zien wat er concreet veranderd is in hun omgeving.
Instrument	Kinderburgemeester.	Verstevig structureel: vast budget, duidelijke rol.

Jongeren (12–25 jaar)

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Weinig kennis van lokale politiek; online actief; willen als gelijkwaardig worden behandeld.	–
Bereik	Scholen, sportverenigingen, jongerencentra, social media.	Ga naar hen toe; gebruik passende (social) media voor bekendheid.
Werkvormen	Avondvergaderingen werken niet.	Flitspeilingen, korte online enquêtes, jongerenpanel, themadiscussies op school.
Structuur	Geen vast participatiekanaal voor 12–25.	Jongerenpanel / jongerenraad oprichten in 2027.
Partner	Scholen als ingang.	Samenwerking Dollardcollege en PRO-school; evt. externe partij.

Het stille midden

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Groot, divers, nuancevol; participeert niet uit zichzelf; geen actieve voor- of tegenstander.	–
Bereik	Niet via oproepen in de krant; gaat niet naar bijeenkomsten.	Proactief opzoeken: straatgesprekken, koffiekar, keukentafelgesprekken.
Werkvormen	Conventionele vormen slaan niet aan.	Loting (burgerpanel, burgerberaad), participatieve waarde-evaluatie, 'wijkvogels'.
Contact	Heeft geen eigen netwerk richting gemeente.	Continue relatie opbouwen via gebiedsregisseurs; niet alleen bij grote trajecten.

SOCW en ondernemers (Stichting Ondernemersfonds Centrum Winschoten)

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Vertegenwoordigt centrumondernemers Winschoten; concreet economisch belang; weinig tijd.	–
Bereik	Georganiseerd via SOCW als collectief aanspreekpunt.	Structureel overleg; gebruik SOCW als ingang voor het centrum.
Werkvormen	Lange vergaderingen passen niet in de agenda.	Focussessies max. 1,5 uur; online raadpleging; bilateraal afstemmen.
Buiten centrum	Minder georganiseerd; geen vaste structuur.	Directe benadering via bedrijventerreinverenigingen of branches.
Inhoud	Belang zit bij bereikbaarheid, openbare ruimte, klanten, omzet.	Formuleer participatievraag in concrete economische termen.

Sociaal Werk Oldambt

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Rol	Strategische partner én signaalgever; brug naar inwoners die gemeente niet bereikt.	–

Signaalfunctie	Vangt vroegtijdig onvrede en behoeften op in wijken en dorpen.	Maak structurele afspraken over signaaloverdracht; reageer altijd.
Bereikfunctie	Kennen kwetsbare groepen die zichzelf niet melden.	Betrek bij ontwerp participatietraject; gebruik netwerk als ingang.
Vertalingsfunctie	Vertalen beleid naar begrijpelijke taal; inbreng inwoners naar gemeente.	Inzetten als intermediair bij complexe beleidsprocessen.
Vertrouwensfunctie	Inwoners hebben soms meer vertrouwen in sociaal werker dan ambtenaar.	Benutten voor veilige gesprekken met moeilijk bereikbare groepen.

Maatschappelijke organisaties

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Formeel georganiseerd; kunnen achterban mobiliseren; hebben specifieke expertise.	–
Bereik	Via bestaande overlegstructuren en directe uitnodiging.	Onderhoud actueel netwerkoverzicht per beleidsdomein.
Werkvormen	Formele inspraak én informele co-creatie.	Adviesrondes, werkateliers, klankbordgroepen.
Aandachtspunt	Tijdsinvestering is groot.	Erken en compenseer waar mogelijk; wees respectvol over hun beschikbaarheid.

Dorpsbelangen en Wijkplatforms

Aspect	Kenmerken / uitdagingen	Aanbevolen aanpak
Kenmerken	Sterk verankerd; kennen wijk en dorp en sociale structuren	–
Bereik	Via gebiedsregisseur; oude samenwerkingsovereenkomst.	Leg heldere afspraken vast over betrokkenheidsmomenten.
Werkvormen	Wijk- en dorpsvergaderingen, bilaterale gesprekken, werkgroepen.	Maatwerk per wijk of dorp; niet één aanpak voor alles.
Terugkoppeling	Ervaren te weinig terugkoppeling (meest genoemde knelpunt).	Schriftelijke terugkoppeling binnen 8 weken na elk traject.
Positie	Brugfunctie, geen vertegenwoordiging.	Verankerd in participatiebeleid. Gebruik voor verbinding, niet als formele vertegenwoordiger.

Bijlage C – Uitwerking processtappen

Stap 1 – De Kwestie: verken het vraagstuk

Voordat je mensen betrekt, moet je scherp hebben wát er speelt en waarom participatie op dit moment zinvol is. Een slecht begrepen vraagstuk leidt tot een slecht ontworpen participatieproces. We noemen dat ook: de Kwestie. Wat is de situatie en wat is het probleem dat niet zo mag blijven bestaan?

Stap 1 – Verken het vraagstuk

Analyseer de inhoud, context en complexiteit van het vraagstuk.

Stel jezelf deze vragen:

- Wat is er aan de hand? Wat is de aanleiding? Hoe ziet de situatie eruit? Wat is de historie?
- Waarom is participatie nu relevant en urgent?
- Gaat het om nieuw beleid, aanpassing van bestaand beleid, of beëindiging?
- Welke feiten, cijfers en onderzoeken zijn al beschikbaar?
- Is het vraagstuk gestructureerd (alle kennis voorhanden, geen grote belangentegenstellingen) of ongestructureerd (kennis ontbreekt of er zijn forse tegenstellingen)?
- Welke strategische kansen en risico's zijn er?

Stap 2 – Centrale vraag: bepaal het doel van participatie

Formuleer de Centrale Vraag: ieder participatieproces geeft antwoord op een centrale vraag. Bijvoorbeeld:

- **Ruimtelijke inrichting:** *"Hoe willen bewoners van de omgeving van voorziening X dat de openbare ruimte na de herinrichting eruitziet, en welke functies moeten daarin een plek krijgen?"*
- **Woningbouw / woonvisie:** *"Aan welk type woningen hebben inwoners van dorp X behoefte, en welke locaties achten zij geschikt voor nieuwe woonvormen?"*
- **Leefbaarheid dorp:** *"Wat hebben bewoners van dorp X nodig om het dorp de komende tien jaar leefbaar te houden, en welke prioriteiten stellen zij daarin?"*
- **Verduurzaming:** *"Welke randvoorwaarden moeten er volgens huurders van woningbouwcorporatie X gelden bij de verduurzaming van hun woningen, zodat kwaliteit en betaalbaarheid gewaarborgd blijven?"*
- **Speelplekken / kinderen:** *"Welke verbeteringen willen kinderen en ouders in de speelomgeving rondom basisschool X, en wat missen zij nu?"*

Bepaal daarnaast het doel van het proces. Participatie zonder helder doel leidt tot vrijblijvende bijeenkomsten die niets opleveren voor inwoners én voor het beleid. Bepaal vóór het ontwerpen van de aanpak wat u wilt bereiken.

Stap 2 – Bepaal het doel van participatie

Formuleer expliciet wat de gemeente wil bereiken met participatie in dit specifieke traject. Het doel bepaalt de aanpak.

Stel jezelf deze vragen:

- Willen we belangen, perspectieven en argumenten in beeld krijgen?

Stap 2 – Bepaal het doel van participatie

- Willen we de kwaliteit van het beleid of de aanpak vergroten (kennis, ervaringen, innovatie)?
- Willen we eigenaarschap vergroten: verantwoordelijkheid neerleggen bij inwoners of partners?
- Willen we zeggenschap vergroten: echte invloed of medebeslissing?
- Zijn de doelen voor alle betrokkenen helder en worden ze gedeeld?
- Wat mogen deelnemers verwachten van hun deelname?

Wees eerlijk over de reikwijdte: als het gemeentebestuur op bepaalde punten geen ruimte heeft, zeg dat dan vooraf. Niets ondermijnt vertrouwen zo sterk als achteraf blijkt dat inbreng geen echte rol speelde.

Stap 3 – Formuleer de kaders

Het formuleren van de kaders waarbinnen de participatie plaatsvindt is cruciaal voor het welslagen van een participatieproces. Beschrijf helder wat vastligt en waarover wel en waarover geen participatie plaatsvindt. Het gaat dan om wettelijke en financiële kaders, vaststaand beleid, eerder gemaakte afspraken enzovoorts.

Stap 3 – Formuleer de kaders

Beschrijf helder wat vastligt en waarover wel en niet wordt geparticipeerd: wettelijke en financiële kaders, vaststaand beleid en eerder gemaakte afspraken. Maak ook duidelijk waar wél ruimte voor inbreng is.

Stel jezelf deze vragen:

- Welke wettelijke kaders zijn van toepassing op dit vraagstuk?
- Welke financiële kaders liggen vast (budget en dekking)?
- Welk vaststaand beleid en welke eerder gemaakte afspraken zijn van belang?
- Waarover kan wél en waarover kan niet worden meegedacht?
- Waar zit de ruimte voor invloed van deelnemers?
- Is vooraf helder te communiceren wat vastligt en wat openstaat?

Stap 4 – Breng het samenspel in beeld

Participatie is samenspel. Breng in kaart wie er betrokken zijn, wie geraakt worden en wie nodig zijn voor een goed resultaat. Het gaat om doelgroepen, belangenbehartigers én samenwerkingspartners (zie hoofdstuk 7).

Stap 4 – Breng het samenspel in beeld

Identificeer alle relevante partijen en denk na over hun rol, belang en de relaties tussen hen. Gebruik hiervoor de indeling uit hoofdstuk 7 van dit beleid.

Stel jezelf deze vragen:

- Wie zijn doelgroepen: welke inwoners of groepen wil de gemeente bereiken?
- Wie zijn belangenbehartigers: welke organisaties spreken namens een achterban?
- Wie zijn samenwerkingspartners: wie helpt de gemeente het proces goed te laten landen?
- Wie worden geraakt door het vraagstuk maar melden zich niet vanzelf?
- Wie zijn nodig om een kwalitatief goed plan te maken en te realiseren?

Stap 4 – Breng het samenspel in beeld

- Wie heeft formele bevoegdheden of wettelijke rechten (zoals huurdersorganisaties via de WOHV)?
- Wie bepaalt de agenda – en is dat de gemeente, of kan dat ook anders?
- Hoe verhoudt de participatie zich tot afspraken met andere partijen of overheden?

Stap 5 – Ontwerp de participatieaanpak

Nu de kwestie, centrale vraag, kaders en rollen en verantwoordelijkheden helder zijn, ontwerp je de participatieaanpak. Dit is het concrete plan: wie betrekt u wanneer, waarvoor en hoe? De aanpak verschilt per fase van het beleidsproces.

Stap 5 – Ontwerp de participatieaanpak

Maak een concreet plan voor de uitvoering van de participatie: fasering, werkvormen, communicatie, budget en taakverdeling.

Stel jezelf deze vragen:

- In welke fase van het beleidsproces zitten we (verkenning, ontwerp, vaststelling, uitvoering, evaluatie)?
- Welke ruimte voor beïnvloeding is er in deze fase? Wat ligt er vast – wettelijk, financieel, eerder vastgesteld beleid – en waar kunnen deelnemers daadwerkelijk invloed op uitoefenen?
- Welke combinatie van online en offline vormen past bij de doelgroep?
- Hoe bereiken we groepen die zichzelf niet melden (het stille midden, kwetsbare groepen)?
- Hoe toegankelijk is het proces: taal, tijdstip, locatie, digitale vaardigheden?
- Wat vraagt deelname van betrokkenen – en staat dat in verhouding tot hun belang?
- Wie organiseert de participatie, wie is afzender, wie bewaakt de kwaliteit?
- Welk budget is beschikbaar?
- Is formele inspraak (wettelijk verplicht) van toepassing, en zo ja, hoe verhoudt die zich tot de bredere participatie?

Tip: bewaak de participatiedrukte. Betrek daarbij de Programma adviseur Participatie. Inwoners en organisaties worden vanuit meerdere kanten gevraagd mee te denken. Stem af met collega's welke trajecten tegelijk lopen en voorkom stapeling van participatieverzoeken in hetzelfde gebied of bij dezelfde groepen.

Stap 6 – Voer uit en faciliteer het goede gesprek

Een goed ontworpen participatieproces valt of staat bij de kwaliteit van de uitvoering. Het goede gesprek – open, gelijkwaardig en oprecht – is de kern. Dat vraagt voorbereiding, aandacht tijdens de ontmoeting en zorgvuldige nazorg.

Stap 6 – Voer uit en faciliteer het goede gesprek

Zorg voor een uitvoering die aansluit bij de doelgroepen en de aanpak. Maak van de ontmoeting een echte dialoog, geen afvinkmoment.

Stel jezelf deze vragen:

- Is de uitnodiging persoonlijk, begrijpelijk en uitnodigend – en gebruikt u taal die past bij de doelgroep?

Stap 6 – Voer uit en faciliteer het goede gesprek

- Is de locatie, het tijdstip en de toegankelijkheid goed afgestemd op de deelnemers?
- Is er ruimte voor alle perspectieven, inclusief tegengeluiden en minderheidsstandpunten?
- Worden deelnemers behandeld als gelijkwaardige gesprekspartners?
- Hoe zorgt u dat ook minder mondige deelnemers hun stem kwijt kunnen?
- Wordt vastgelegd wat er is gezegd, en hoe wordt dit gedeeld met deelnemers en collega's?
- Worden deelnemers na afloop geïnformeerd over de volgende stappen?

Pas op voor schijnparticipatie: inloopavonden waar alleen bekende insprekers komen, bijeenkomsten die enkel bevestigen wat al vast staat, of sessies die scherpe gesprekken vermijden. Betere participatie begint met de bereidheid om echt te luisteren en de uitkomst óók te laten beïnvloeden door wat we horen.

Stap 7 – Koppel terug en evalueer

Participatie is pas compleet als de gemeente transparant maakt wat er met de inbreng is gedaan. Terugkoppeling is geen sluitstuk maar een kernonderdeel van het democratisch proces. Leren van het samenspel maakt elk volgend participatietraject beter.

Stap 7 – Koppel terug en evalueer

Informeer deelnemers over hoe hun inbreng is meegewogen. Evalueer het proces en deel de opgedane kennis binnen de organisatie.

Stel jezelf deze vragen:

- Zijn deelnemers tijdig geïnformeerd over wat er met hun inbreng is gedaan?
- Is inzichtelijk gemaakt hoe de inbreng het plan heeft beïnvloed – en waarom soms niet?
- Is er specifiek aandacht voor hoe minderheidsstandpunten zijn meegewogen?
- Is het besluit zuiver en uitlegbaar tot stand gekomen?
- Wat ging er goed in het participatieproces – en wat kan beter?
- Zijn er signalen gemist, of groepen die niet bereikt zijn?
- Wat leren we als organisatie van dit traject – en hoe delen we dat met collega's?
- Zijn de samenwerkingsafspraken (bijv. met Sociaal Werk Oldambt, dorpsbelangen, wijkplatforms) nagekomen?

Binnen 8 weken na afronding van een participatietraject informeert de gemeente betrokken dorpsbelangen, wijkplatforms en andere vaste partners schriftelijk over de uitkomsten en het vervolg.

Toetssteen: het democratisch kompas

Gebruik bij het ontwerpen en evalueren van elk participatieproces de volgende zes democratische waarden als toetssteen. Ze zijn ontleend aan de Provinciale Participatieleidraad en zijn ook voor de gemeente Oldambt richtinggevend.

Waarde	Betekenis voor Oldambt
Inclusie	Hebben alle relevante groepen een stem in het proces? Is er ruimte voor minderheidsbelangen? Worden ook mensen bereikt die zichzelf niet melden?

Waarde	Betekenis voor Oldambt
Transparantie	Is het helder wie, wanneer, waar en hoe er wordt gesproken en besloten? Is de gemeentelijke werkwijze navolgbaar?
Dialoog en besluitvorming	Vindt er een open en toegankelijk gesprek plaats? Is de manier van dialoog, discussie en besluitvorming zuiver?
Zeggenschap	Hoe zijn macht en tegenmacht georganiseerd? Wie bepaalt de agenda? Gaat verantwoordelijkheid samen met zeggenschap?
Efficiency	Weegt de inspanning op tegen de opbrengst – voor inwoners én voor de gemeente? Wordt participatiemoeheid voorkomen?
Democratische vaardigheden	Is iedereen voldoende toegerust om mee te doen en verantwoordelijkheid te dragen? Investeert de gemeente in toegankelijkheid?

Bijlage D – Evaluatie van de Visie op Participatie (2021)

Evaluatie participatie in de praktijk – gemeente Oldambt.

1. Bestuurlijke samenvatting

De gemeente Oldambt heeft de afgelopen jaren actief ingezet op participatie. Deze evaluatie laat zien dat er een sterke basis ligt, maar dat verdere professionalisering noodzakelijk is om participatie consistenter en effectiever te maken.
Participatie wordt gewaardeerd door inwoners, dorpsbelangen en interne organisatie. Tegelijkertijd blijkt uit gesprekken dat de uitvoering nog wisselend is en sterk afhankelijk van project, medewerker en context. Zoals een inwoner het verwoordde: “Het ene moment word je goed meegenomen, het andere moment hoor je pas iets als het al besloten is.”
Deze evaluatie verdiept de bestaande visie met aanvullende thema’s: online participatie, participatie onder de Omgevingswet, maatschappelijke onrust, jongerenparticipatie en de rol van dorpsbelangen en wijkplatforms. De centrale conclusie is dat participatie in Oldambt moet groeien van ‘goed bedoeld’ naar ‘goed georganiseerd’.

2. Aanleiding en werkwijze

Deze evaluatie is gebaseerd op gesprekken met inwoners, dorpsbelangen, wijkplatforms, bestuur en ambtelijke organisatie. De opbrengsten zijn geanalyseerd op terugkerende patronen. Daarbij is specifiek gekeken naar:

- ervaringen van inwoners;
- werking van huidige participatieprocessen;
- rol van samenwerkingspartners;
- kansen voor verbetering.

De citaten in dit document zijn representatief voor bredere signalen uit de gesprekken.

3. Analyse van de huidige participatiepraktijk

Participatie wordt in Oldambt op veel plekken toegepast. Er zijn goede voorbeelden van trajecten waarin inwoners actief meedenken en invloed ervaren.
Tegelijkertijd is er geen eenduidige werkwijze. Dit leidt tot verschillen in kwaliteit en verwachtingen. Een medewerker gaf aan: “Het hangt nu nog te veel af van wie het oppakt.”

Belangrijke knelpunten:

- onduidelijkheid over het doel van participatie;
- beperkte terugkoppeling;
- verschillen in aanpak;
- onvoldoende borging in de organisatie.

Inwoners geven aan dat terugkoppeling vaak ontbreekt: “We denken mee, maar horen daarna niets meer.”

4. Rol van dorpsbelangen en wijkplatforms

Dorpsbelangen en wijkplatforms zijn essentiële partners in participatie. Zij kennen hun dorp of wijk en hebben direct contact met inwoners. Uit de samenwerkingsovereenkomsten blijkt dat zij een rol hebben in:

- signaleren van ontwikkelingen;
- vertegenwoordigen van inwoners;
- meedenken over plannen;
- versterken van sociale samenhang.

In de praktijk zijn er echter knelpunten:

- Wijkplatforms en dorpsbelangen zijn geen democratisch gekozen instituties. Hen inzetten als vertegenwoordiger van hun dorp of wijk kent beperkingen.
- rol en verwachtingen zijn niet altijd duidelijk.
- betrokkenheid komt soms te laat.
- terugkoppeling vanuit de gemeente is onvoldoende.
- De bezetting van met name wijkplatforms is een aandachtspunt.

5. Jongerenparticipatie

Jongerenparticipatie staat nog in de kinderschoenen, terwijl de bereidheid om mee te denken aanwezig is. Er is een kinderburgemeester met daaromheen een team van kinderen dat meedenkt. De inbedding daarvan is nog niet structureel en vanzelfsprekend. Rondom jongeren van het middelbaar onderwijs of MBO zijn geen structurele manieren ingebed om hen te betrekken. Uit de gesprekken blijkt, dat bij alle groepen kinderen en jongeren weinig kennis is van hoe de gemeente werkt en hoe zij invloed uit zouden kunnen oefenen.

Belangrijke aandachtspunten:

- gebruik van passende werkvormen (kort, visueel, digitaal), aansluitend bij de leeftijd en opleidingsniveau.
- zo laagdrempelig mogelijk, aansluiten bij al bestaande structuren (scholen, jongerencentra, sportverenigingen etc).
- zichtbare resultaten van participatie.

Jongerenparticipatie vraagt om structurele inbedding, bijvoorbeeld via steviger inbedding van de kinderburgemeester, de opzet van jongerenpanels of themagerichte trajecten, in samenwerking met scholen en organisaties die met jongeren werken. Samenwerking met een gespecialiseerde partij in jongerenparticipatie verdient aanbeveling.

6. Online participatie

Online participatie biedt kansen om meer inwoners te bereiken, met name nu lastig te bereiken inwoners, jongeren en werkenden. Het is belangrijk om online participatie te combineren met fysieke vormen (blended participatie).

Randvoorwaarden:

- digitale toegankelijkheid voor iedereen.
- bescherming van persoonsgegevens.
- duidelijke communicatie en moderatie.

Online participatie mag niet leiden tot uitsluiting van inwoners die minder digitaal vaardig zijn.

In het verleden heeft de gemeente Oldambt met wisselend succes geëxperimenteerd met het platform “stem van Groningen”. Na een evaluatie daarvan is besloten om te stoppen met dit platform en te werken met zogenaamde “flitspeilingen”. Momenteel wordt op provinciaal niveau onderzocht of gezamenlijke inkoop van een online participatieplatform door diverse Groningse gemeenten kansrijk is.

Daarnaast is het aan te bevelen om een regulier laagdrempelig communicatiemoment in te richten. Bijvoorbeeld met een online nieuwsbrief of een advertentie in het Streekblad. Wekelijks terugkerende momenten waarin proactief door de gemeente wordt gecommuniceerd naar een grote doelgroep.

7. Participatie onder de Omgevingswet

Onder de Omgevingswet wordt van initiatiefnemers verwacht dat zij participatie organiseren bij ruimtelijke plannen. Omdat sommige ontwikkelingen in de fysieke ruimte impactvol zijn, kan er onrust ontstaan in dorpen of wijken als deze participatie niet goed wordt vormgegeven. Het verdient aanbeveling om vanuit de gemeente Oldambt richtlijnen te ontwikkelen op basis waarvan initiatiefnemers participatie kunnen vormgeven en uitvoeren. Deze richtlijnen kunnen wettelijk gezien nooit dwingend zijn.

Wat wel kan:

- duidelijke richtlijnen geven;
- formats te bieden voor participatieverslagen;

Het is belangrijk dat de gemeente grip houdt zonder de verantwoordelijkheid volledig over te nemen.

8. Maatschappelijke onrust

Maatschappelijke onrust ontstaat vaak rondom kwesties die politiek gevoelig liggen. Bijvoorbeeld rondom onderwerpen als vluchtelingenopvang, energietransitie, mijnbouw (zout- of gaswinning) of ontwikkelingen in de fysieke ruimte. Maatschappelijke onrust ontstaat niet plotseling, maar ontwikkelt zich vanuit onderliggende dynamieken in de samenleving.

Drie belangrijke factoren spelen hierin een rol:

- Gebrek aan grip
  Inwoners ervaren onvoldoende invloed op hun leefomgeving of op besluiten die hen raken. Dit leidt tot gevoelens van onzekerheid en machteloosheid.
- Ervaren oneerlijkheid
  Inwoners hebben het gevoel niet serieus genomen te worden of structureel achtergesteld te zijn. Het gaat hierbij om ervaren rechtvaardigheid en erkenning.
- Verruwing van de samenleving
  Er is sprake van toenemende verharding in het publieke debat en in de omgang met de overheid.

Deze factoren leiden tot gevoelens van onbehagen. Het is daarom belangrijk om niet alleen te reageren op standpunten, maar juist te kijken naar onderliggende emoties en behoeften.

Een passend handelingskader bestaat uit:

1. signaleren
2. duiden
3. handelen
4. evalueren

Voor de gemeente betekent dit:

- vroegtijdig signaleren via netwerken en partners, met een duidelijke rol voor gebiedsregisseurs, dorpsbelangen en wijkplatforms.
- aandacht voor emoties en behoeften van inwoners.
- duidelijke en transparante communicatie.
- waar nodig begrenzen van gedrag.

Maatschappelijke onrust vraagt om een integrale aanpak, waarbij verschillende domeinen binnen de gemeente samenwerken.

9. Conclusies

De gemeente Oldambt heeft een sterke basis voor participatie, maar moet stappen zetten richting meer structuur en consistentie. Participatie moet duidelijker worden georganiseerd, met heldere rolverdeling in de gemeentelijke organisatie (raad, college, ambtelijke organisatie), verwachtingen van deelnemers en gemeente over en weer, en betere terugkoppeling van resultaten.
De samenwerking met inwoners en partners kan hiermee verder worden versterkt.

10. Aanbevelingen

- stel duidelijke participatiekaders vast.
- zorg voor structurele terugkoppeling.
- versterk samenwerking met dorpsbelangen en wijkplatforms.
- structureer jongerenparticipatie.
- ontwikkel beleid voor online participatie.
- geef duidelijke invulling aan participatie onder de Omgevingswet.
- ontwikkel een handelingskader voor maatschappelijke onrust.